

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η αγία και οίкуμενική Τρίτη Σύνοδος ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἐφέσῳ συνεκροτήθη, ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως, ἣτις καλεῖται Μαρία Θεοτόκος (1), ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 431. ἐκ Σ'. Πατέρων, καὶ ἐπέκεινα πληθυσμένη. Ἡγεμόνες δὲ ἐν αὐτῇ ἦσαν ὁ ἐν Πατρᾷσι περιώνυμος τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, ὃς καὶ τὸν τόπον μὲν πρότερον τοῦ Ρώμης Κελεστίνου πληρῶν, ἀντὶ ἐκείνου προσεκάθητο, ὕστερον δὲ τοποτηρηταὶ τοῦ Ρώμης ἐκ τῆς Δύσεως ἀπεστάλησαν Ἀρκάδιος, καὶ Προέκτος οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ Φίλιππος ὁ Πρεσβύτερος, ὃς τε Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιος, καὶ Μέμων ὁ Ἐφέσου. Συνεκροτήθη δὲ κατὰ Νεστορίου, τοῦ ἐκ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Γερμανικείας πόλεως καταγομένου, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, καὶ θείᾳ παραχωρήσει εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἀναβάντος θρόνον. Διότι ἀπορροφήσας ὁ ἄλλιος ἀπὸ τὰ θελερὰ, καὶ αἰρετικὰ Νάματα Διοδώρου, καὶ Θεοδώρου Μομφουεστίας, κακόφρων ἐγένετο περὶ τὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας Μυστήριον (2)· τὸν γὰρ ἕνα Χριστὸν, εἰς δύο πρόσωπα καὶ ὑποστάσεις ἐμέριζε, ψιλὸν ἄνθρωπον ἀναπλάττων κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν, χωρὶς τοῦ προσλαβόντος Λόγου, καὶ Θεὸν πρὸς μέρος, γυμνὸν τοῦ προσλήματος τῆς ἀνθρωπότητος. Ταῦτόν εἶπεῖν, τὸν ἕνα Υἱὸν, εἰς δύο υἱοὺς διεμέριζε, καὶ ἄλλος μὲν ἔλεγε, νὰ ἦναι ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός, ἄλλος δὲ, ὁ τῆς Παρθένου, δι' ὃ καὶ τὴν ἁγίαν Παρθένον καὶ κατὰ σάρκα μητέρα αὐτοῦ δὲν ἤθελε νὰ

(1) Τοῦτο τὸ λέγει ἡ πρὸς τὸν κληρὸν τῶν Ἀλεξανδρίων τοῦ Κυρίλλου ἐπιστολή, καὶ ἡ α'. πρᾶξις τῆς Συνόδου ταύτης.

(2) Εἶπα, ὅτι ὁ Νεστόριος κακόφρων, καὶ βλάσφημος περὶ τὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας μυστήριον ἐγένετο, ἐπειδὴ εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος οὐκ ἐβλάσφημε, ὁμολογῶν ἐν τῷ Συμβόλῳ αὐτοῦ· «Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ τυχῶν οὐσίας, οὐχ Υἱὸν, Θεὸν δὲ ὄντα τῇ οὐσίᾳ, ὡς ἐκείνης ὄν τῆς οὐσίας, ἧς περὶ ἐστὶν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, ἐξ οὐπερ κατ' οὐσίαν ἐστὶ, καὶ οὔτε Υἱὸν νομίζομεν, οὔτε δι' Υἱοῦ τὴν ὑπαρξίν εἰληφώς.» «Ὅτι δὲ μόνον εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Χριστοῦ ἐβλάσφημησε, φανερόν ἐστι. Α'. μὲν ἀπὸ τῶν Σ'. Κανόνα τῆς ἰδίας ταύτης Συνόδου, ἐν ᾧ γράφει ἡ Σύνοδος; «ὅτι ὅσοι ἐπίσκοποι καὶ κληρικοί, ἢ λαϊκοὶ φρονούσι τὰ περὶ τῆς ἐνανθρώπησεως τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ μιὰ δόγματα τοῦ Νεστορίου, νὰ ἀλλοτριούνται τοῦ ἀξιωματός των.» Ὅρας ὅτι προδιωρισμένως τὰ περὶ τῆς ἐνανθρώπησεως τοῦ μονογενοῦς λέγει τοῦ Νεστορίου δόγματα; Β'. ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς, ὅπου στέλλει ἡ αὐτὴ Σύνοδος πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορας περὶ Νεστορίου, οὕτω γράφουσα· «Ἐξετάσαντες τὰ παρ' αὐτοῦ (τοῦ Νεστορίου δηλαδὴ) ἐγ-

γράφως ἐκτεθέντα περὶ τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ ἀσεβῆ δόγματα, αὐτὰ τε ἐκεῖνα ἀνεθίματίσαμεν.» Πόθεν δὲ δῆλον ὅτι καὶ περὶ τὴν θεολογίαν οὐκ ἐβλάσφημησε τοῦ ἁγίου Πνεύματος; ἀπὸ ἄλλα δύο Α'. ὅτι, ἐπειδὴ μιλῶν ἡ περὶ Τριάδος θεολογία τῆς περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἐστὶν, ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται τῶν θεολόγων, πῶς ἦτο δυνατόν ὁ θεὸς Κύριλλος νὰ ἀγωνισθῆ μὲν περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως, νὰ σιωπήσῃ δὲ περὶ τῆς θεολογίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς καιρὸν, ὅπου ὡς ὁ Χρυσολωρᾶς εἶπε κατὰ Δημητρίου Κυδώνη, «ὁ βλάσφημησας εἰς τὸν Υἱὸν, ἀρεθήσεται, ὁ δὲ βλάσφημησας εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα οὐκ ἀφεθήσεται;» καὶ εἰς καιρὸν ὅπου, ὡς εἶπεν ὁ Μακάριος Ἀγκύρας ἐν Κεφ. ζζ'. τὸ ἀναγκαιότερον καὶ κατεπιῆγον ἦν, νὰ ἀκριβεθῆ πρῶτον τὸ τῆς θεολογίας, ἔπειτα τὸ τῆς οἰκονομίας; τὸ μὲν γὰρ προηγείται, τὸ δὲ ἐπακολουθεῖ.» Β'. ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν οὐ καλὴν μὲν, οὐδὲ ἐπαινετὴν μικροφυλίαν καὶ διαφορὰν ὅπου ἠκολούθησε μεταξὺ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, καὶ τοῦ Μακαρίου Θεοδώρητου, κατ' οἰκονομίαν δὲ ὅμως Θεοῦ γενομένην, ἵνα ἡ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀληθὴς δόξα φανερώτατα ἀναδειχθῆ. Ἐν γὰρ τῷ ἐνάτῳ ἀναθηματισμῷ

ὀνομάζῃ Θεοτόκον. λοιπὸν ἡ ἀγία Σύνοδος αὕτη, διὰ ταῦτα τοῦτον ἀναθεματίσασα (1), ἴδιον ὄρον πίστεως (2) ἐποίησεν, ἐν ᾧ τὸν μὲν Χριστὸν ἓνα καθ' ὑπόστασιν ἐδογματίσει, τέλειον Θεὸν τὸν αὐτὸν, τέλειον καὶ ἀνθρώπων

γράφοντος τοῦ ἀγίου Κυρίλλου, ὅτι εἶναι ἴδιον τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ, ὁ Θεοδώρητος τοῦτον ἀνατρέπων, φησὶν «ἴδιον δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ, εἰ μὲν ὡς ὁμοφυές, καὶ ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, ἔφη, συνομολογήσομεν, καὶ ὡς εὐσεβῆ δεξόμεθα τὴν φωνήν· εἰ δ' ὡς ἐξ Υἱοῦ, ἢ δι' Υἱοῦ τὴν ὑπαρξιν ἔχον, ὡς βλάσφημον τοῦτο, καὶ ὡς δυσσεβὲς ἀπορρίψομεν. Πιστεύομεν γὰρ τῷ Κυρίῳ λέγοντι, τὸ Πνεῦμα, ὃ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται» (σελ. 580 τοῦ α'. τόμου τῶν συνοδικῶν). Ταῦτα δὲ τοῦ Θεοδώρητου εἰπόντος, δὲν ἐναντιώθη ὁ Θεὸς Κύριλλος, ἀλλ' ὡς ἀληθῆ ἐδέξατο, ἐξηγεῖ δὲ μόνον τίνι τρόπῳ ἴδιον εἶπε τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ. Φησὶ γὰρ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, ὑποῦ καίμην πρὸς τὴν τοῦ Θεοδώρητου ἀνατροπήν· «Ἐκπορεύεται μὲν γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν, ἀλλ' οὐκ ἀλλότριον ἐστὶ τοῦ Υἱοῦ» (σελ. τῆ αὐτῆς). τί δὲ ἐστὶ τὸ οὐκ ἀλλότριον; αὐτὸς πάλιν ὁ ἴδιος Θεὸς Κύριλλος λευκότερον ἐρμηνεύει ἐν τῇ πρὸς Νεστόριον Συνοδικῇ ἐπιστολῇ, εἰπὼν· «Ἔστι δὲ οὐκ ἀλλότριον, τοῦ Υἱοῦ κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον» (ταῦτόν εἰπεῖν ὡς ὁμοούσιον), καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ Συμβόλου, φησὶν ὁ αὐτός· «Προχέεται μὲν τὸ Πνεῦμα, ἥτοι ἐκπορεύεται, καθάπερ ἀπὸ πηγῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, χορηγεῖται δὲ τῇ κτίσει δι' Υἱοῦ.» Δι' ὃ καὶ ὁ Θεοδώρητος, ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριλλος ἀντέγραψε τὴν ἀπολογίαν ταύτην ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς Ἀντιόχειαν μετὰ Παύλου τοῦ Ἐμέσης, γράφει πρὸς τὸν Ἰωάννην Ἀντιουχείας ταῦτα· «Τὰ νῦν ἀπεσταλμένα, τῇ Εὐαγγελικῇ εὐγενείᾳ καλλύνεται· Θεὸς γὰρ τέλειος, καὶ ἀνθρώπος τέλειος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν αὐτοῖς ἀναγορεύεται, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἐξ Υἱοῦ, ἢ δι' Υἱοῦ τὴν ὑπαρξιν ἔχον, ἀλλ' ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, ἴδιον δὲ τοῦ Υἱοῦ ὡς ὁμοούσιον ὀνομαζόμενον.» ὥστε, ἐπειδὴ ὁρθῶς ἐφρόνει ὁ Νεστόριος καὶ ὁ Θεοδώρητος εἰς τὴν Θεολογίαν τοῦ Πνεύματος, διὰ τοῦτο οὐκ ἤλεγξεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς Κύριλλος, οὔτε πρὸ τοῦ νὰ διαλλαγῶν μετὰ τοῦ Θεοδώρητου, οὔτε ὕστερα ἀφ' οὗ διηλλάγησαν, ἀλλ' οὔτε ἄλλος τις ἐξω ἀπὸ τὸν Κύριλλον, οὔτε αὐτὴ ἡ τρίτη Σύνοδος. Δι' ὃ τόσον ὁ Βρυένιος Ἰωσήφ, ὅσον καὶ Νεῖλος ὁ Θεσσαλονίκης συμφώνως λέγουσιν, ὅτι ἰσχυρότατον καὶ ἀκραιφνέστατον σημεῖον τῆς τῶν ἀνατολικῶν ἡμῶν ὀρθοδοξίας εἶναι, τὸ νὰ γράψῃ μὲν ὁ Νεστόριος ἐν τῷ συμβόλῳ του, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, καὶ ὄχι ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἢ δι' Υἱοῦ ἔχει τὴν ὑπαρξιν, νὰ ἀποδεχθῆ δὲ τοῦτο ἡ τρίτη Σύνοδος, καὶ εἰς τοῦτο τελείως νὰ μὴ ἐναντιωθῆ. Συκοφαντεῖ λοιπὸν, συκοφαντεῖ τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ὁ μωρολόγος Ἀκουάτης ὀνομαζόμενος αὐτὴν Νεστοριανήν, διατεῖ δογματίζει, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον δὲν ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, καθὼς βλασφημοῦσιν οἱ Παπισταί. Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο Νεστοριανὴ ἐστὶν ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία, Νεστοριανὸς ἦτο καὶ ὁ Θεὸς Κύριλλος, Νεστοριανὴ καὶ ἡ τρίτη Σύνοδος, καὶ ἡ καθ' ἑξῆς Ἐκκλησία, διατεῖ παρομοίως τὸ δόγμα τοῦτο παρεδέξαντο, καὶ ὁρθὴ καθολικὴ ἦτο καὶ εἶναι τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ μὴν ὁ Κύριλλος, ὡς ἡ τρίτη Σύνοδος καὶ ἡ καθ' ἑξῆς Ἐκκλησία δὲν ἦτο Νεστοριανὴ, ἀρα οὐδὲ ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ὡς συμφωνοῦσα τῷ Κυρίλλῳ, καὶ πάσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐστὶ Νεστοριανὴ. Εἰ δὲ καὶ λέγουσιν οἱ Παπισταί, ὅτι τὸ σύμβολον τοῦ Νεστορίου κατεκρίθη ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ Συνόδῳ, ἀποκρινόμεθα, ὅτι κατεκρίθη καὶ, μόνον περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, ἀλλ' ὄχι καὶ περὶ τῆς τοῦ Πνεύματος Θεολογίας. Ὁ γὰρ Θεὸς Κύριλλος γράφει πρὸς Βύλῳγιον, ὅτι οὐ πάντα ὅσα λέγουσιν αἰρετικοί, πρέπει

νὰ φεύγωμεν καὶ νὰ παραιτώμεθα. Καὶ ὁ μέγας δὲ Ἀθανάσιος γράφει, ὅτι οἱ Ἀρειανοὶ, κοντὰ εἰς τὰ αἰρετικὰ, ἐφρόνου καὶ φρονήματα ὁρθὰ (ὄρα σελ. 494. 495. 496. 497. τῆς Δωδεκαβίβλου.).

(1) Ἀφ' οὗ ἀνεθεματίσθη ὁ δυσσεβὴς Νεστόριος ἀπὸ τὴν παροῦσαν Σύνοδον, ἐπειδὴ δὲν ἠσύχαζεν, ἀλλ' ἐκήρυττε πάλιν τὴν αὐτοῦ κακόδοξον ἀρεσιν, πρῶτον μὲν κατὰ τὸν Θεοφάνην ἐξωρίσθη εἰς Θάσον, ἔπειτα εἰς τὴν Ὀασιν τῆς Ἀραβίας συνεργεῖα τοῦ Ἀντιοχείας Ἰωάννου. Ἐκείσε δὲ εὐρισκόμενος, τὰς θεϊκὰς ἀγανακτήσεις ὁ ἀλιτήριος ἐδοκίμασεν. Ἐσάπη γὰρ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ κατὰ τὸν Εὐάγγριον, καὶ ὄλον τὸ σῶμα αὐτοῦ κατὰ τὸν Κεδρηνόν, καὶ τὸν Νικηφόρον (βιβλ. ιδ'. τῆς ἱστορίας του), ἐν δὲ τῇ ἀνω Θηβαίδι, φοβερὸν καὶ ἐπώδυνον θάνατον ἔλαβε, καθὼς τὸν διηγείται ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἅγιος Γερμανὸς, ἐν ᾧ γράφει περὶ τῶν ἀγίων Συνόδων. Ἐπὶ Μαρκιανοῦ γὰρ τοῦ Βασιλέως, διὰ συνεργείας τινῶν φίλων του, ἠξιώθη νὰ λάβῃ γράμματα ὁ Νεστόριος ἀνακαλοῦντα αὐτὸν ἐκ τῆς ἐξουρίας. Λαβὼν οὖν ταῦτα, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἀναγκαῖον, πρὶν νὰ καθίσῃ ἔλεγεν, ὡς ἤκουσάν τινες ἰστάμενοι ἐξωθεν· «Ἰδεῖτέ με, Μαρία, ὅτι ἀνθρώπων ἔστες.» Καὶ, ὡς τοῦ θαύματος ἰεὺς μετὰ τὴν βλασφημίαν ταύτην, ἄγγελος Κυρίου ἐπάταξεν αὐτὸν καὶ ἐξεχύθησαν ὅλα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ εἰς τὸ ἀγγεῖον τῆς ἀκαθαρσίας του, καὶ ἐξέφυξε. Χρονίζοντος δὲ αὐτοῦ ἐξελεῖν, ἐπειδὴ ὁ βασιλικὸς ἄρχων ὁ ἀποσταλεὶς μετὰ τὰ γράμματα ἐβιάζετο, κρούουσι τὴν θύραν οἱ ὑπηρέται του. Τοῦ δὲ Νεστορίου μὴ ἀποκρινόμενου, ἔβγαλαν τὴν πόρταν, καὶ εἰσελθόντες αὐτοὶ καὶ ὁ ἄρχων εἶρον αὐτὸν νεκρὸν εἰς τὸ ἀγγεῖόν του, ἐν ᾧ ἦσαν χυμένα ὅλα τὰ σπλάγχνα του. Τότε οἱ ἀκούσαντες τὴν βλασφημίαν εἶπον αὐτὴν εἰς τὸν ἄρχοντα, καὶ ὄλοι ἐγνώρισαν ὅτι διὰ ταύτην καὶ μόνην τοιοῦτον θάνατον ἔλαβε, παρόμοιον μὲ τὸν τοῦ Ἀρείου, εἰπόντες. Διὰ τοῦτον εἶπεν ὁ Ἰσαΐας «οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον, οὐ μὴ κλαύσονται αὐτὸν, ὡς Κύριε. Οὐ δ' οὐ μὴ εἴπωσιν αὐτῷ, ἡμεῖς! ἀδελφεῖ, καὶ οἰμοὶ Κύριε! ταφὴν νῦν οὐ μὴ ταφήσεται, ἀλλὰ συμφορισθεὶς, ριφήσεται ἐπέκεινα τῆς πύλης.» Σημείωσαι δὲ ὅτι τὴν ἀρεσιν τοῦ Νεστορίου ἀμεληθεῖσαν, ἀνενέωσεν ὕστερον ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Βασιλέως Βαρσουμάς τις Ἐπίσκοπος Νισίβειος ἀπλώσας αὐτὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ Ἀνατολῇ πάμπολλοὶ εἰσι Νεστοριανοὶ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ γῆ τῶν Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων, καὶ ἐν τῇ Κύβρῳ, καὶ Νισίβει.

(2) Λέγουσιν τινες, ὅτι, ἐπειδὴ ἐδιωρίσθη εἰς τὴν παροῦσαν Σύνοδον νὰ καλῆται Θεοτόκος ἡ Παναγία, ὡς καὶ τῇ ἀληθείᾳ Θεοτόκος ἐστὶν, ἠβουλήθη ὁ ἅγιος Κύριλλος νὰ γράψῃ τοῦτο μέσα εἰς τὸ ἅγιον Σύμβολον τῆς α'. καὶ β'. τῶν Οἰκουμενικῶν, ἀλλ' εὐλαβεία τοῦ Συμβόλου παρητήθη, καὶ ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. τῆς παρούσης. Μόνον δὲ ὄρον ἴδιον ποιήσαντες οἱ Πατέρες, τοῦτο ἐν αὐτῷ ἐδογματίσαν. Τὴν γὰρ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, ταῦτόν εἰπὲν τὴν μίαν τοῦ Χριστοῦ ὑπόστασιν ὡς ὑπὸ τοῦ Συμβόλου ἀποδεικνυμένην, δὲν ἠβέλησαν νὰ τὴν προσθέσωσιν ἐν αὐτῷ. Ὁμολογοῦντες γὰρ οἱ Πατέρες ἐν αὐτῷ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς, κατελθόντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, πρόδηλον ὅτι ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν καθ' ὑπόστασιν ὁμολογοῦσι, Θεὸν ὄντα, καὶ ἀνθρώπων τὸν αὐτὸν, ἀλλ' οὐκ ἄλλον, καὶ ἄλλον· ἡ δὲ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις, κατὰ τὸν ἅγιον Πατριάρχην Νικηφόρον Κωνσταντινουπόλεως, ἄλλο,

τὸν αὐτὸν, οὐκ ἄλλον, καὶ ἄλλον, ἀλλ' ἓνα Υἱὸν, τὸν αὐτὸν, ἄνω μὲν ἐκ Πατρὸς ἀμήτορα, κάτω δὲ ἐκ μητρὸς ἀπάτορα, τὴν δὲ ἀειπάρθενον αὐτοῦ Μητέρα, κυρίως καὶ ἀληθῶς Θεοτόκον καλεῖσθαι παρέδωκεν, ὡς κυρίως καὶ ἀληθῶς τὸν Θεὸν Λόγον σαρκὶ γεννήσασκεν· (1) ὅτε γὰρ τῆς Συνόδου ταύτης ἐξάρχος, ὁ Ἀλεξανδρεὺς φημί, Κύριλλος, τάδε ἐν αὐτῇ ἀνεκήρυξεν· «Οὐκ ἀνθρώπον ἀποθεωθέντα κηρύττομεν, ἀλλὰ Θεὸν σαρκοθέντα ὁμολογοῦμεν. Τὴν οἰκείαν δούλην ὑπεγράψατο Μητέρα, ὁ κατ' οὐσίαν ἀμήτωρ, καὶ κατ' οἰκονομίαν ἐπὶ γῆς ἀπάτωρ.» Ἐν δὲ τῇ πρὸς Νεστόριον ἐπιστολῇ, τὴν ὁποίαν ὄρον ἴδιον ἐποίησεν ἡ γ' αὕτη Σύνοδος, (ὡς λέγει ὁ Δοσίθεος, καὶ ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Δ'. Συνόδου σελ. 61 τοῦ β'. τόμου τῶν συνοδικῶν), ἦς ἡ ἀρχὴ· Καταφλυκροῦσι μὲν, ὡς μανθάνω. Ταῦτά φησιν ὁ αὐτὸς Κύριλλος. Τὸ σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι, δηλοῖ τὸν ἐκ Θεοῦ Λόγον· ὅτι οὐχ ἡ τοῦ Λόγου φύσις μεταποιηθεῖσα γέγονε σὰρξ, ἀλλ' οὐδὲ ὅτι εἰς ὄλον ἀνθρώπον μεταβλήθη τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον, ὅτι σάρκα ἐμψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ ἐνώπας ὁ Λόγος ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν, ἀφράστως τε καὶ ἀπερινοήτως γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ κερημάτηκεν υἱὸς ἀνθρώπου, οὐ κατὰ θέλησιν μόνον ἢ εὐδοκίαν, ἀλλ' οὐδὲ ὡς ἐν προσλήψει προσώπου μόνον, καὶ ὅτι, διάφοροι μὲν αἱ πρὸς ἐνότητα τὴν ἀληθινὴν συνενεχθεῖσαι φύσεις, εἰς δὲ ἐξ ἀφοῦν Χριστὸς καὶ Υἱὸς, οὐχ ὡς τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἔνωσιν, ἀποτελεσασθῶν δὲ μᾶλλον ἡμῖν τὸν ἓνα Κύριον καὶ Χριστὸν, καὶ Υἱὸν, Θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητός, διὰ τῆς ἀφράστου καὶ ἀπορρήτου πρὸς ἐνότητα συνδρομῆς . . . Καὶ πάλιν, ἐὰν δὲ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν, ἢ ὡς ἀνέφικτον, ἢ ὡς ἀκκλήθαι παραιτώμεθα, ἐμπίπτομεν εἰς τὸ λέγειν δύο Υἱούς . . . Καὶ

μὲν πρὸς ἄλλο, τὰ ἐξ ὧν ὁ Σωτὴρ συνάγει (ἦτοι τὰς δύο φύσεις), οἷον δὴ τὸ ἀόρατον καὶ ὁρώμενον, παθητὸν καὶ ἀκήρατον. Οὐκ ἄλλον δὲ καὶ ἄλλον, μὴ γένοιτο! Θεὸν δὲ τὸν αὐτὸν τέλειον, καὶ ἀνθρώπον τέλειον τὸν αὐτὸν (ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἦν ἔστειλε πρὸς τὸν Πάπαν Λέοντα. Σελ. 942. τοῦ δευτέρου τόμου τῶν Συνόδων), ταῦτόν εἰπαιν ὅτι ἡ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὰς δύο φύσεις ἀσυγχύτους σημαίνει, καὶ τὴν μίαν ὑπόστασιν, καθ' ἣν καὶ αἱ φύσεις αὗται ἀσυγχύτως ἠνώθησαν. Περὶ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως ὄρα καὶ εἰς τὰ ὑποσημειώματα τῶν προλεγομένων τῆς Δ'. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι ἡ τοῦ Κυρίου ἀνθρωπότης εἶχεν ἅπαντα τὰ ἄλλα ὑποστατικὰ ἰδιώματα, ὅπου ἔχουν καὶ αἱ ὑποστάσεις τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, πλὴν μόνου τοῦ ὀλικοῦ ἰδιώματος, κατὰ τὸν ρηθέντα ἅγιον Κύριλλον, ὅπερ ἐστὶ, τὸ μὴ εἶναι καθ' ἑαυτὴν, ὡς ἐκεῖναι, ἀλλ' ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου τὸ εἶναι λαβεῖν. Τοῦτο γὰρ τὸ ἰδίωμα τῶν ὑποστάσεων εἶναι οἷον εἴς τὴν βᾶσιν καὶ τὸ θεμέλιον ὄλων τῶν ἄλλων ἰδιωμάτων τους. Διὰ τοῦτο καὶ ὀλικὸν ἰδίωμα λέγεται.

(1) Σημειῶσαι ὅτι, καθὼς ἡ λέξις τοῦ ὁμοουσίου ἦν μὲν συνηθὴς εἰς τοὺς Πατέρας καὶ πρὸ τῆς α'. Συνόδου, ἀλλ' αὕτη ἐπεκύρωσε τὴν λέξιν ταύτην, καὶ εἰς ἄλλην τὴν οἰκουμένην παρέδωκεν· οὕτω καὶ τὴν ἁγίαν Παρθένον Μαρίαν Θεοτόκον ὠνόμασαν, καὶ ἄλλοι Πατέρες πρὸ τῆς γ'. ταύτης Συνόδου. Ἄλλ' ἡ Σύνοδος αὕτη τὴν γλυκυτάτην ταύτην τῆς Παρθένου προσηγορίαν ἐπικυρώσασα, ὡς ὄρον δογματικὸν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην παρέδωκε. «Πρῶτος γὰρ ὁ Ὀριγένης Θεοτόκον τὴν Παρθένον ἐκάλεσεν, ἐρμηνεύων τὸ λγ'. ἐδάφιον τοῦ κβ'. κεφ. τοῦ Δευτερονομίου (Σελ. 15. 54. τοῦ α'. τόμου τῆς σειρᾶς τῶν Πατέρων), ἀλλὰ καὶ ὁ Σωκράτης (βιβλίον ζ'. τῆς ἱστορίας αὐτοῦ. Κεφ. λβ'.) λέγει, ὅτι αὐτὸς ὁ Ὀριγένης τὴν πρὸς Ρωμαίους τοῦ Παύλου ἐπιστολὴν εἰς πλάτος ἐξέτασε, πῶς Θεοτόκος λέγεται ἡ Παρθένος. Ὁ δὲ Ἀλεξανδρεὺς Κύριλλος, γράφων πρὸς Νεστόριον λέγει, ὅτι καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος Θεοτόκον αὐτὴν καὶ ὠνόμαζε, καὶ ὁμολογεῖ, καὶ Ἀμμων ὁ Ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως, καθὼς καὶ ὁ Ἀλεξανδρεὺς Ἀλέξανδρος γράφων πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἀλέξανδρον (τὸν ἐπὶ τῆς α'. Συνόδου δηλαδή), Θεοτόκον εἶπε τὴν Παναγίαν. Ὁ, τε Βασίλειος ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν λέγει, διὰ τὸ μὴ καταδέχεσθαι τῶν φιλοχριστῶν τὴν ἀκοήν, ὅτι ποτὲ ἐπαύσατο εἶναι Παρθένος ἢ Θεοτόκος, εἰκίνας ἡγοῦμαι τὰς μαρτυρίας αὐτάρκει· ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἐν τῇ α'. πρὸς Κληδόνιον ἐπιστολῇ, εἴτις οὐ Θεοτόκον τὴν Μαρίαν ὑπολαμβάνει, χωρὶς ἐστὶ τῆς Θεότητος. Καὶ ἐν τῷ α'. λόγῳ περὶ

Υἱοῦ, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς Ἕλληνας λέγει· ποῦ γὰρ ἐν τοῖς σοῖς ἔγνωσ Θεοτόκον Παρθένον; ὁ δὲ Εὐσέβιος ἐν τῇ ζωῇ Κωνσταντίνου βιβλ. . . κεφ. μγ'. καὶ Σωκράτ. (βιβλ. ζ'. κεφ. λβ'.) δι' ὃ δὴ Βασίλις ἡ Θεοσεβειστάτη (ἡ Ἑλένη δηλαδή) τῆς Θεοτόκου τὴν κύησιν (ἦτοι τὴν Βηθλεὲμ) μνήμασι θαυμαστοῖς κατεκόσμη. Ὁ Ἀλεξανδρεὺς Διονύσιος πρὸς Παῦλον τὸν Σαμοσατέα λέγει· τὸν σαρκωθέντα ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου, καὶ Θεοτόκου Μαρίας. Ἐν δὲ τῷ εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν λόγῳ αὐτοῦ Γρηγόριος ὁ θαυματουργὸς τῆς Νεοκαισαρίας ταῦτά φησι· «Ταύτης οὖν τῆς προφητείας τὴν ᾠδὴν ἡ ἁγία Θεοτόκος ἀνέπεμπε λέγουσα, Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον.» Μόνη δὲ Θεοτόκος ἡ Παναγία λέγεται, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ Ζωναράς ἐν τινι τροπαρίῳ τῶν κανόνων τῆς Ὀκτωήχου τοῦ Δαμασκηνοῦ, πρὸς διαφορὰν τῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησι γυναικῶν, αἵτινες ἐμυθολογοῦντο, ὅτι ἐγέννησαν τοὺς ἀνυπάρκτους ψευδοθεοὺς αὐτῶν.» Θεοτόκος δὲ ἡ Παρθένος ὀνομάζεται, ὡς Θεὸν γεννήσασα ἀληθῶς, καὶ ὄχι Θεοτόκος, ἦτοι παρὰ Θεοῦ γεννηθεῖσα πνευματικῶς, ὡς ἐκάλει αὐτὴν ὁ δυσσεβὴς καὶ ἀνθρωπολάτρης Νεστόριος· οὕτω γὰρ διὰ τοῦ βαπτίσματος πνευματικῶς καὶ ὄλοι οἱ ἀνθρώποι ἐγεννήθησαν. Κατὰ δύο δὲ τρόπους λέγεται Θεοτόκος ἡ ἁγία Παρθένος, ἓνα μὲν, διὰ τὴν φύσιν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς τεχθεῖσαν ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, τὴν προσλαβοῦσαν τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἄλλον δὲ, διὰ τὴν προσληφθεῖσαν ἀνθρωπότητα, ἣτις ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνώσεως καὶ προσλήψεως ἐθεώθη, καὶ ὁμόθεος γέγονε. (Δαμασκην. περὶ ὀρθοδ. πίστ. βιβλ. γ'. κεφ. ιβ'. καὶ ἀλλαχοῦ). Παρθένον δὲ αὐτὴν ἀνεκήρυξεν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμένης γ'. Σύνοδος (ἐν τῇ ια'. πράξει αὐτῆς διὰ τοῦ λιβέλλου τῆς πίστεως Σωφρονίου Ἱεροσολύμων) πρὸ τόκου, καὶ ἐν τόκῳ, καὶ μετὰ τόκον, ταῦτόν εἰπὴν ἀειπάρθενον· περὶ ἧς λέγει ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος (αἰρέσει οη'.) «Τίς ποτε Μαρίαν εἰπὼν, καὶ διερωτηθεὶς, οὐχὶ τὴν Παρθένον προσέθετο;» Καὶ ὁ Ἱερώνυμος (διαλόγῳ β'. κατὰ Πελαγίου), μόνος, φησὶν, ὁ Χριστὸς τὰς κεκλεισμένας πόλεις τῆς Παρθενικῆς μητέρας ἠνέφεξε, αἱ καὶ ἐξῆς κεκλεισμέναι διέμειναν, (τὸ δὲ ἠνέφεξε τοῦτο δηλοῖ, ὅτι τὴν μητέρα ὁ Κύριος ἀπειργάσατο γόνιμον, ὥσπερ ἐξ ἐναντίας τὸ ἄγονον εἶναι τὴν μητέρα διὰ στείρωσιν, συγκλείειν τὴν μητέρα λέγεται· κατ' ἐκεῖνο τὸ τῆς γενέσεως συγκλείων συνέκλεισεν ὁ Θεὸς ἐξωθεν πᾶσαν μητέρα» (κ'. 18. ἡ δὲ ἰστορεῖ μὲν, ἀδιαφθόρως δὲ, καὶ οὐχὶ ὡς τὰ λοιπὰ βρέφη). Ἀειπάρθενον ταύτην κηρύττει καὶ ὁ πρῶτος Κανὼν τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ οἰκουμένης γ'. Συνόδου.

πάλιν, τοῦτο πρεσβεύει πανταχοῦ τῆς ἀκριβοῦς πίστεως ὁ λόγος. Οὕτως εὐρήσομεν τοὺς ἀγίους πεφρονηκότας Πατέρας. Οὕτω τεθαρρήκασι Θεοτόκον εἰπεῖν τὴν ἁγίαν Παρθένον, οὐχ ὡς τῆς τοῦ Λόγου φύσεως, ἤτοι τῆς Θεότητος αὐτοῦ ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαβοῦσης ἐκ τῆς Ἁγίας Παρθένου, ἀλλ' ὡς γεννηθέντος ἐξ αὐτῆς τοῦ ἀγίου Σώματος, ψυχωθέντος τε λογικῶς ᾧ καὶ καθ' ὑπόστασιν ἐνωθεὶς ὁ Λόγος, γεννηθῆναι λέγεται κατὰ σάρκα.» (Ὁρα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην καὶ ἐν σελ. 436. τοῦ α' τόμου τῶν Συνοδικ.) Καὶ ὁ τότε Κυζίκου Πρέσβλος ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καθημένου τοῦ αἰρεσιάρχου Νεστορίου, ἔτσι ἐπανηγύρισε· «Συνεκάλεσεν ἡμᾶς ἐνταῦθα ἡ ἁγία, καὶ Θεοτόκος Παρθένος Μαρία, τὸ ἀμόλυτον τῆς Παρθενίας κειμήλιον, ὁ λογικὸς τοῦ δευτέρου Ἀδάμ παράδεισος, τὸ ἐργαστήριον τῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων, ἡ πανήγυρις τοῦ σωτηρίου συναλλάγματος, κτλ.» Διορίσασα δὲ, ὅτι ἄλλο Σύμβολον ἐξῶ ἀπὸ ἐκεῖνο ὁποῦ ἐξέδωκεν ἡ Πρώτη καὶ ἡ Δευτέρα, αἱ οἰκουμενικαί, νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ συγγράψῃ τινὰς, ἢ ὅπως νὰ προσθέσῃ τι, ἢ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ αὐτὸ, τοὺς παραβάνοντας τὸ τοιοῦτον πρόσταγμα, ἀνεθεμάτισεν. Ἐπεκύρωσε δὲ αὕτη ἡ Σύνοδος καὶ τὴν καταδικὴν τοῦ Πελαγίου καὶ Κελεστίου, τὴν ὁποῖαν ἔλαβον προλαβόντως ἀπὸ πολλὰς τοπικὰς Συνόδους, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἐν Καρθαγένῃ. Κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα πάντα καὶ τοὺς παρόντας ἡ Κανόνας, καὶ τὴν εἰς Παμφυλίαν ταύτην ἐπιστολὴν ἐξέθετο, ἐν τῇ ζ'. καὶ τελευταία πράξει αὐτῆς, ἀναγκαίους ὄντας (1) εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, τοὺς ὁποῖους ἀορίστως μὲν ἐπεκύρωσεν ὁ α'. Κανὼν τῆς δ'. ὀνομαστὶ δὲ καὶ ὠρισμένως ὁ β'. τῆς σ'. καὶ ὁ α', τῆς ζ'.

ΟΙ Η' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ Γ' ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ἐπειδὴ ἐχρῆν καὶ τοὺς ἀπολειφθέντας τῆς ἁγίας Συνόδου καὶ μείναντας κατὰ χώραν ἢ πόλιν, διὰ τινα αἰτίαν, ἢ ἐκκλησιαστικὴν, ἢ σωματικὴν, μὴ ἀγνοῆσαι τὰ περὶ αὐτῶν τετυπωμένα, γνωρίζομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγιότητι καὶ ἀγάπῃ, ὅτι περ, εἴτις Μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας ἀποστατήσας τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς Συνόδου, προσέθετο τῷ τῆς ἀποστασίας συνεδρίῳ, ἢ μετὰ τοῦτο προστεθείῃ, ἢ τὰ τοῦ Κελεστίου ἐφρόνησεν, ἢ φρονήσῃ, οὗτος κατὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόπων διαπράττεσθαι τι οὐδαμῶς δύναται, πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς Συνόδου ἐκβεβλημένος καὶ ἀνενέργητος ὑπάρχων. Ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόποις, καὶ τοῖς περίξ Μητροπολίταις τοῖς τὰ τῆς ἑρθοδοξίας φρονούσιν ὑποκείμεται, εἰς τὸ πάντη, καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθῆναι.

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν δηλοποιεῖ εἰς τοὺς μὴ εὐρεθέντας ἐν τῇ Συνόδῳ τὴν καθάρεισιν Ἰωάννου Ἀντιοχείας, Θεοδώρητου Ἐπισκόπου Κύρου, Ἰβᾶ Ἐπισκόπου Ἐδέσσης, καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς τριάκοντα Ἐπισκόπων, (2) λέγων

(1) Σημειῶσαι ὅτι τὰ πρακτικὰ τῆς παρούσης Συνόδου εἰς τρία μέρη διαιροῦνται· καὶ εἰς μὲν τὸ α', μέρος διάφοροι ὁμίλαι καὶ ἐπιστολαὶ περιέχονται, εἰς δὲ τὸ β'. αἱ πράξεις αὐτῆς περιέχονται, ἑπτὰ μὲν οὖσαι κατὰ τὸν Δοσιθέον, πέντε δὲ κατὰ τὴν συλλογὴν τῶν Συνόδων, μὲ τὰς ὁποίας συγκαταριθμοῦνται καὶ τὰ δεύτερα πρακτικὰ τοῦ περὶ τὸν Ἀντιοχείας Ἰωάννην ἀποστατικοῦ συνεδρίου. Εἰς δὲ τὸ τρίτον μέρος περιέχεται ἡ ἑρμηνεία τοῦ ἀγίου Κυρίλλου εἰς τὰ δώδεκα κεφ. αὐτοῦ, ταῦτον εἰπεῖν, οἱ δώδεκα ἀναθεματισμοὶ κατὰ τῶν τοῦ Νεστορίου μαρῶν δογμάτων, καὶ ἡ ἀντιρρῆσις τῶν Ἀνατολικῶν πρὸς αὐτούς, καὶ ἡ ἀπολογία τοῦ ἀγίου Κυρίλλου πρὸς τὰς ἀντιρρῆσεις αὐτῶν. Ἡ ἀνατροπὴ τῶν αὐτῶν ἀναθεματισμῶν ὑπὸ τοῦ Θεοδώρητου, καὶ ἡ ἀπολογία πάλιν τοῦ αὐτοῦ Κυρίλλου πρὸς τὰς ἀνατροπὰς αὐτάς, ὅ,τε προδιεβασμὸς Μαξιμιανοῦ εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡ εἰρηνοποίησις τοῦ Κυρίλλου μετὰ τοῦ Ἰωάννου συνεργεῖα τοῦ Βασιλέως, ἅτινα πάντα εὐρίσκονται γεγραμμένα ἐν μὲν τῷ Δοσιθέῳ ἀπὸ σελ. 279. ἕως 287. τῆς Δωδεκαβίβλου, ἐν δὲ τῷ α'. τόμῳ τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων ἀπὸ σελ.

357. μέχρι 654. ταῦτον εἰπεῖν μέχρι τέλους.

(2) Ἡ αἰτία ὁποῦ οὗτοι καθήρθησαν ἐστάθη αὕτη. Ἀφ' οὗ ἡ Σύνοδος αὕτη κατεδίκασε τὸν δυσσεβῆ Νεστήριον καὶ ἐκάθηρε, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἦλθε καὶ ὁ Ἀντιοχείας Ἰωάννης αὐτὸς μετὰ Θεοδώρητου καὶ Ἰβᾶ, καὶ τριάκοντα Ἐπισκόπων, οἵτινες ἢ λυπηθέντες διατὶ δὲν ἔμεινε τὸν ἐρχομὸν τους ἡ Σύνοδος (ἢ καὶ διατὶ εἶχον φιλιαν μὲ τὸν Νεστόριον) ἐκατηγόρησαν τὴν τοῦ Νεστορίου καθάρεισιν, ὡς μὴ εὐλογον, καὶ τῆς ἀλόγου δῆθεν ταύτης καθαιρέσεως πρωταιτίους ὠνόμασαν τὸν θεῖον Κύριλλον καὶ τὸν Ἐφέσου Μέμνονα ὡς τάχα καταουθεντήσαντας ἐν τῇ Συνόδῳ· καὶ τόση διαφορὰ ἐγένετο μετὰξὺ Ἰωάννου καὶ Κυρίλλου, καὶ τῶν περὶ αὐτούς, ὥστε ὁποῦ ἀπὸ μὲν τὸ ἓνα μέρος οἱ περὶ τὸν Ἰωάννην ἐκάθηραν τοὺς περὶ τὸν Κύριλλον, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο, οἱ περὶ τὸν ἅγιον Κύριλλον ἐκάθηραν τοὺς περὶ τὸν Ἰωάννην. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεοδώρητος δώδεκα κεφάλαια συνέγραψεν ἀνατίον τῶν Ἰβᾶ ἀναθεματισμῶν, οὓς ὁ θεῖος Κύριλλος κατὰ τοῦ Νεστορίου συνίθετο. Καὶ ὁ Ἰβᾶς δὲ, ἐπιστολὴν ἔγραψεν ὑπὲρ τοῦ Νεστορίου, ἣτις μετὰ τῶν δώδεκα τοῦ Θεοδώρητου κεφαλαίων

Ἐπειδὴ οἱ μὴ πικρυσιάσκοντες εἰς τὴν ἁγίαν Σύνοδον ταύτην Ἐπίσκοποι διὰ καμμίαν ὑπόθεσιν αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴν, ἢ σωματικὴν, πρέπει νὰ ἡϊεύρουν τὰ περὶ τῶν ρηθέντων τούτων γενόμενα· δηλοποιούμεν εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ὅτι ὁποῖος Μητροπολίτης ἐχωρίσθη μὲν ἀπὸ τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν ταύτην Σύνοδον, ἠνώθη δὲ μὲ τὸ συνέδριον τῆς ἀποστασίας, τοῦ Νεστορίου δηλαδὴ, καὶ Ἰωάννου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ἢ θέλει ἐνωθῆ μετὰ ταῦτα ἢ ἐφρόνητε τὰ τοῦ Κελεστίου (1) αἰρετικὰ δόγματα· οὗτος οὐδεμίαν δύναμιν ἔχει νὰ πράξῃ τι κακὸν κατὰ τῶν Ἐπισκόπων, ἢ καὶ κατὰ τῶν λαϊκῶν, τῶν ὀρθοδόξων δηλαδὴ, μὲ τὸ νὰ ἔγινεν ἀπόβλητος ἀπὸ τὴν Σύνοδον ταύτην καθὲ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ ἱεροπραξίας, καὶ μὲ τὸ νὰ ἔχη νὰ γίνεταί πᾶντι ἀπόβλητος εἰς τὸ ἐξῆς τοῦ τῆς Ἐπισκοπῆς βαθμοῦ, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἀλόγη τούς ὀρθοδόξους Ἐπισκόπους, καὶ τοὺς πέριξ ὄντας Μητροπολίτας.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Εἰ δὲ τινες ἐπαρχιώται Ἐπίσκοποι ἀπελείφθησαν τῆς ἁγίας Συνόδου, καὶ τῇ ἀποστασίᾳ προστετέθησαν, ἢ προστεθῆναι πειραθίσαν, ἢ καὶ ὑπογράψαντες τῇ Νεστορίου καθαιρέσει ἐπαλινδρόμησαν πρὸς τὸ τῆς ἀποστασίας συνέδριον, τούτους πᾶντι, κατὰ τὸ δόξαν τῇ Ἁγίᾳ Συνόδῳ, ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἱερωσύνης καὶ τοῦ βαθμοῦ ἐκπίπτοντας,

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν πικρομῶς μὲ τὸν πρῶτον λέγει, ὅτι ἀνίσως τινὲς Ἐπίσκοποι ἐκ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἀντιοχείας, δὲν εὐρέθησαν παρόντες εἰς τὴν Σύνοδον, ἀλλὰ ἢ ἠνώθησαν μὲ τὴν ἀποστασίαν τοῦ αὐτοῦ Ἀντιοχείας, ἢ θέλουν ἐνωθῆ μετὰ ταῦτα, ἢ καὶ ἀποῦ ὑπέγραψαν καὶ ἐβεβαίωσαν τὴν τοῦ Νεστορίου καθίρεσιν, πάλιν ἐγύρισαν εἰς τὸ ἀποστατικὸν αὐτοῦ ἄθροισμα· οὗτοι λέγω, ἐφάνη εὐλογον εἰς τὴν ἁγίαν Σύνοδον νὰ ἦναι ξένοι τῆς ἱερωσύνης καὶ ἀπόβλητοι τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπισκοπῆς.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Εἰ δὲ τινες τῶν ἐν ἐκάστη πόλει, ἢ χώρα κληρικῶν ὑπὸ Νεστορίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὄντων, τῆς ἱερωσύνης ἐκωλύθησαν διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν, ἐδικαιώσαμεν καὶ τούτους τὸν ἴδιον ἀπολαβεῖν βαθμόν. Κοινῶς δὲ τοὺς τῇ ὀρθοδόξῳ καὶ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ συμφρονοῦντας κληρικούς κελεύομεν τοῖς ἀποστατήσασιν ἢ ἀφισταμένοις Ἐπισκόποις μὴδ' ὄλως ὑποκεῖσθαι κατὰ μηδένα τρόπον.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὢν ὁ Νεστόριος, ἀφώρισε καὶ ἐκάθηρε τοὺς κληρικούς ἐκείνους ὁποῦ δὲν ἦσαν σύμφρονες μὲ αὐτόν. ἀλλὰ καὶ οἱ ὁμόδοξοι τούτῳ Ἐπίσκοποι ἐν ἄλλαις χώραις τὸ αὐτὸ ἔκαμαν· διὰ τοῦτο ὁ πρῶτος Κανὼν ἔκρινε δίκαιον νὰ ἀπολάβωσιν οἱ καθαιρεθέντες οὗτοι τὸν ἐδικόν τους βαθμόν. Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ἐπρόσταξε κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἦναι ὑποκείμενοι εἰς τοὺς ἀποστατήσαντας Ἐπισκόπους οἱ κληρικοὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ εἶναι ὁμόφρονες μὲ τὴν ὀρθοδόξον καὶ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ταύτην.

ὡς δυσσεβῆς ἀπεκρῦχθη ἀπὸ τὴν δ' καὶ ε' Συνόδον. Ὅσπερ ὁμοῦ συνεργεῖα τοῦ Βασιλέως ἠνώθησαν πάλιν ὅ,τε Ἰωάννης καὶ ὁ Θεοδώρητος μετὰ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης, ἀνακαλυφθεὶς τῆς αἵρεσεως Νεστορίου, αἴτιος ἐγένετο, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ Εὐάγριον βιβλ. α'. κεφ. ζ'. νὰ ἐξορισθῇ ὁ Νεστόριος ἀπὸ τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ μονῆν, ὅπου εὐρίσκατο πρότερον εἰς τὴν Ὁασίαν, τὴν Τουρκιστὶ λεγομένην Ἰπρίμ, ὁ δὲ Θεοδώρητος ἐπὶ τῆς δ' Συνόδου φανερώς ἀνεθεμάτισε τὸν Νεστόριον καὶ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ, ἦν καὶ συναριθμῆ μετὰ τῶν αἵρεσεων ἐν τῷ περὶ αἰρετικῶν μυθαρῶν βιβλίῳ, καὶ τῇ τοῦ Νεστορίου καθαιρέσει ἐπὶ τῆς γ' μετὰ τοῦ Ἀντιοχείας ὑπέγραψεν.

(1) Ὁ Κελέστιος, ἐπόμενος τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ Πελαγίῳ, σύμφωνος μὲ τὸν Νεστόριον ἐγένετο εἰς τὴν αἵρεσιν, κατὰ τὸν ἱερὸν Φώτιον ἀναγνώσ. νδ'. ἐπειδὴ ὁ μὲν εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐβλασφήμει, ὁ δὲ Κελέστιος εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς ὁ Κύριλλος πρὸς Θεοδόσιον ἔγραψεν. Ὁ μὲν γὰρ Νεστόριος ἔλεγεν, ὅτι «ἐπειδὴ τῆς ἡμετέρας φύσεως ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὁ δὲ Θεὸς θέλει πάντας σωθῆναι, καὶ τῇ προαιρέσει αὐτοῦ ἕκαστος δύναται διορθῶσαι τὸ πταίσμα του, διὰ τοῦτο, ὅχι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἄνθρωπος ἐκ τῆς Μα-

ρίας, διὰ τὴν ἀξίαν τῆς φυσικῆς αὐτοῦ προαιρέσεως, εἶχε τὸν τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ ἐπόμενον αὐτῷ, μόνῃ τῇ ἀξίᾳ, καὶ τῇ ὁμωνομίᾳ κεκοινωνητικῶς τῆς θεότητος.» Ὁ δὲ Κελέστιος ἔλεγεν, «ὅτι οὐχὶ ὁ Θεὸς, ἦτοι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διαιρεῖ ἐκάστῳ ὡς βούλεται τὰ πρὸς εὐσέβειαν καὶ σωτηρίαν, ἀλλ' ἢ τοῦ ἀνθρώπου φύσις ἢ διὰ τὴν ἀμαρτίαν, τῆς μακαριότητος ἐκπεσοῦσα, αὕτη κατὰ τὴν τῆς προαιρέσεως ἀξίαν, ἢ προσκαλεῖται, ἢ ἀπωθεῖται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ὅτι προηγείται τὸ αὐτεξούσιον τῆς χάριτος· ὅθεν ἢ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου ἰκανή ἐστὶν εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν.» Τὰ τοῦ Κελεστίου τούτου πονηρὰ δόγματα ἀνεθεμάτισε καὶ ἡ γ' αὕτη, καὶ πρὸ αὐτῆς ἢ ἐν Καρθαγένῃ Συνόδῳ συνάμα τῆς τοῦ Πελαγίου. Περὶ τῆς αἵρεσεως τούτου γράφει καὶ ὁ θεῖος Ἀδγουστίνος ἐν τοῖς περὶ τῶν αἵρεσεων κεφ. πη'. Εὐρηται δὲ σχόλιον εἰς τὸν παρόντα Κανὼνα Νικολάου Ὑδροῦντος λέγον, ὅτι νὰ μὴ ἀναγινώσκη τινὰς τῶν Κελεστίου μὲ τὸ ν, καθὼς ἐν τισιν ἀντιγράφοις κατὰ ἄγνοιαν οὕτω κεῖται, ἀλλὰ χωρὶς τοῦ ν, Κελεστίου. Ὁ γὰρ Κελεστίνος ὀρθόδοξος Πάπας ἦν, οὗ τὸν τόπον, ὡς εἴρηται, ἐν τῇ γ' ταύτῃ Συνόδῳ ἐπέιχεν ὁ Κύριλλος, ὁ δὲ Κελέστιος αἰρετικὸς ἦν, ὁμοφρων τῷ Νεστορίῳ, ὡς εἴπομεν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Εἰ δέ τις ἀποστατήσαιεν τῶν κληρικῶν, καὶ τολμήσαιεν ἢ κατ' ἰδίαν ἢ δημοσίᾳ, τὰ τοῦ Νεστορίου ἢ τὰ τοῦ Κελεστίου φρονῆσαι, καὶ τούτους εἶναι καθηρημένους ὑπὸ τῆς ἁγίας Συνόδου δεδικαίωται.

Ἑρμηνεῖα.

Καὶ οὗτος ὁ παρῶν Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν ἀνωτέρω διαλαμβάνει διὰ τοὺς κληρικούς ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν ἀποστατήσαι, καὶ ἢ κατ' ἰδίαν, ἢ καὶ δημοσίως, ἤθελαν τολμήσαι νὰ φρονῶσιν, ἢ νὰ διδάσκωσι τὸ δόγμα τοῦ Νεστορίου καὶ τοῦ ὁμόφρονος αὐτῶ Κελεστίου, λέγων, ὅτι ἐκρίθη δίκαιον ἀπὸ τὴν ἁγίαν Σύνοδον νὰ ᾖναι οἱ τοιοῦτοι ἀπὸ τὸν βαθμὸν τοῦ καθηρημένοι.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ὅσοι δὲ ἐπὶ ἀτόποις πράξεσι κατεκρίθησαν ὑπὸ τῆς ἁγίας Συνόδου, ἢ ὑπὸ τῶν οικείων Ἐπισκόπων, καὶ τούτοις ἀκανονίστως κατὰ τὴν ἐν ἅπασιν ἀδιαφορίαν αὐτοῦ ὁ Νεστόριος, καὶ οἱ τὰ αὐτοῦ φρονούντες ἀποδοῦναι ἐπειράθησαν, ἢ πειραθεῖεν, κοινωνίαν ἢ βαθμὸν, ἀνωφελήτους μένειν καὶ τούτους καὶ εἶναι οὐδὲν ἥττον καθηρημένους ἐδικαιώσαμεν.

Ἑρμηνεῖα.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζεται, ὅτι ὅσοι μὲν κληρικοὶ διὰ τινὰ ἀμικρήματα, ἀφαιρισμὸν, ἢ καθαίρεσιν ἐπάγοντα, ἀφωρίσθησαν ἢ καθηρέθησαν ἀπὸ τὴν ἁγίαν Σύνοδον ταύτην ἢ ἀπὸ τοὺς ἐδικούς των Ἐπισκόπους, ὁ δὲ Νεστόριος, καὶ οἱ τούτου ὁμόφρονες, χωρὶς νὰ κάμουν κάμμιν διαφορὰν ἀναμέσον κεκωλυμένου καὶ ἀκωλύτου, ἢ ἐτόλμησαν νὰ δώσουν εἰς αὐτοὺς συγχώρησιν τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ τῆς ἱερωσύνης ἐνέργειαν, ἢ καὶ θέλουν τολμήσει μετὰ ταῦτα· οὗτοι, λέγω, ἐκρίναμεν δίκαιον νὰ μένουν ἀνωφελεῖς ἀπὸ τὴν τοιαύτην παρὰ Κανόνας συγχώρησιν καὶ νὰ ᾖναι πάλιν ὡσπερ καὶ πρότερον καθηρημένοι.

ΚΑΝΩΝ Ϛ'.

Ὁμοίως δὲ καὶ οἵτινες βουληθεῖεν τὰ περὶ ἐκάστου πεπραγμένα ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ ἐν Ἐφέσῳ οἰφθήποτε τρόπῳ παρασαλεύειν ἢ ἁγία Σύνοδος ὥρισεν, εἰ μὲν Ἐπίσκοποι εἴεν, ἢ κληρικοὶ, τοῦ οικείου παντελῶς ἀποπίπτειν βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀκοινωνήτους ὑπάρχειν.

Ἑρμηνεῖα.

Οἱ μὲν ἀνωτέρω Κανόνας μερικώτεροί εἰσιν, οὗτος δὲ κοινῶς διορίζεται, ὅτι, ὅσοι ἤθελαν τολμήσουν νὰ παρασαλεύσουν μὲ οἰονδήποτε τρόπον τὰ περὶ ἐκάστου ζητήματος πραχθέντα ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ Συνόδῳ, οὗτοι εἰ μὲν Ἐπίσκοποι εἴναι, ἢ κληρικοὶ, νὰ καθαιροῦνται, εἰ δὲ λαϊκοὶ, νὰ ἀφορίζωνται.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Τούτων ἀναγνωσθέντων, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος, ἑτέραν πίστιν μηδεὶν ἐξείναι προσφέρειν, ἢ γοῦν συγγράφειν ἢ συντιθέναι, παρὰ τὴν ὀρισθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων συναχθέντων πόλει, σὺν ἁγίῳ Πνεύματι· τοὺς δὲ τολμῶντας, ἢ συντιθέναι πίστιν ἑτέραν, ἢ γοῦν προσκομίζειν, ἢ προσφέρειν τοῖς θέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐξ ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ ἰουδαϊσμοῦ, ἢ γοῦν ἐξ αἰρέσεως οἰασθήποτε, τούτους, εἰ μὲν εἴεν Ἐπίσκοποι, ἢ Κληρικοὶ, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς Κληρικούς τοῦ Κλήρου· εἰ δὲ Λαϊκοὶ εἴεν, ἀναθεματίζεσθαι. Κατὰ τὸν ἴσον δὲ τρόπον, εἰ φωραθεῖεν τινες, εἴτε Ἐπίσκοποι, εἴτε Κληρικοὶ, εἴτε Λαϊκοὶ, ἢ φρονούντες ἢ διδάσκοντες τὰ ἐν τῇ προκομισθείσει ἐκθέσει παρὰ Χαρισίου τοῦ Πρεσβυτέρου, περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἢ γοῦν τὰ μιὰ καὶ διεστραμμένα τοῦ Νεστορίου δόγματα, ἢ καὶ ὑποτέτακται, ὑποκείσθωσαν τῇ ἀποφάσει τῆς ἁγίας ταύτης καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὡστε δηλονότι, τὸν μὲν Ἐπίσκοπον ἀπαλλοτριῦσθαι τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ εἶναι καθηρημένον, τὸν δὲ κληρικὸν ὁμοίως ἐκπίπτειν τοῦ Κλήρου. Εἰ δὲ Λαϊκός τις εἴη, καὶ οὗτος ἀναθεματίζέσθω, καθ' ἃ εἴρηται.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμένην τούτην Σύνοδον ἀνεγνώσθησαν, καὶ τὸ Σύμβολον τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμένης α'. Συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ τὸ Σύμβολον τοῦ Ἰουδαϊοφρονος Νεστορίου, ἐν ᾧ τὰ μικρὰ αὐτοῦ δόγματα περιείχοντο, τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς Πρεσβύτερος τῆς Φιλαδελφείας ἔφερεν εἰς τὴν Σύνοδον: διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν, μετὰ τὴν τούτων ἀνάγνωσιν, τοῦτον τὸν κανόνα ἡ ἁγία αὕτη Σύνοδος ἐξέδωκεν, ὀρίσασα, ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον εἰς κανόνικα καὶ συνθέτη καὶ καὶ συγγράφη, ἢ καὶ προσφέρη εἰς τοὺς πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπιστρέφοντες. ἄλλην πίστιν, ἢ ἡγῶν ἄλλο Σύμβολον πίστεως (1) ἔξω ἀπὸ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως τὸ

(1) Ἡ αἰτία ὅπου ἡ Σύνοδος ἀνεθεμάτισεν ἐκείνους ὅπου ἤθελαν συνθέσουν ἄλλο πίστεως Σύμβολον εἶναι αὕτη. Ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν τῇ ε'. πράξει τῆς ἐν Φλωρεντία Συνόδου λέγει, ὅτι, ὑπὲρ τὰ τριάντα Σύμβολα καὶ ἐσύνθεσαν κατὰ τοῦ ὁμοουσίου οἱ αἰρετικοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ ὁ δυσσεβὴς Νεστόριος λαθὼν τὴν ἀφορμὴν, ἐσύνθεσεν ἐδικόν του Σύμβολον, καὶ τὸ ἐπαράδειξεν εἰς τοὺς προσερχομένους τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει Ἑλληνας, Ἰουδαίους καὶ αἰρετικούς, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐν τῷ παρόντι Κανόνι Λοιπὸν ἡ γ'. αὕτη προειδοῦσα μήπως ἀπὸ τῆν ἁδαιαν ταύτην τοῦ καὶ συγγράφονται Σύμβολα ἀκολουθήσῃ καινοτομία εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐκώλυσε τὸ καὶ συγγράφεται εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλο πίστεως Σύμβολον ἔξω ἀπὸ τὸ τῆς πρώτης, καὶ τὸ τῆς δευτέρας ὁμοῦ (ὡς ἐν γὰρ ταῦτα λογίζεται), καὶ τὸ καὶ παραδίδεται εἰς τὸ κοινόν. Δὲν ἐκώλυσε δὲ καὶ συγγράφεται ἕτερα πίστεως ἀπλῶς, ἢ ἡγῶν αἰρετικοῦ. Τοῦτο γὰρ καὶ πρὸ τῆς γ'. κειωλυμένον ἦν ἀεὶ, ὅχι μόνον ἀπὸ συνόδους καὶ ἐπισκόπους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε ὀρθόδοξον χριστιανόν. Ἀλλὰ ἕτερα παρὰ τὴν πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ καὶ ἦναι αὕτη ὀρθόδοξος, οὐδὲ ἐκώλυσαν αἰρετικούς ἀπὸ τοῦτο. Ὅσα γὰρ ὁ νόμος καὶ ἡ Σύνοδος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ. Ἀλλὰ τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανούς, καὶ οὐ τὸν δεῖνα, ἢ τὸν δεῖνα, ἀλλὰ πάντας ὁμοῦ γενικῶς, τὸσον Συνόδους, ὅσον καὶ κάθε ἄλλον ἀπλῶς ἐμνηνί γὰρ, φησὶν, ἐξείναι καὶ ἐξῆς. Τὸ δὲ μνηδεῖς, καθολικὸς καὶ γενικὸς ἐστὶ προσδιορισμὸς, καὶ ὅρα τὴν περὶ τοῦ Συμβόλου τῆς Συνόδου ταύτης ἐξηγήσιν ὅπου κάμνει ὁ θεῖος Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Ἀκάκιον ἐπιστολῇ. Φροντίζουσα δὲ τῆς συντομίας ἡ Σύνοδος, δὲν εἶπε προσδιορισμένως μνηδεῖ ἐξείναι ἕτεραν ἐκθεσιν πίστεως συντιθέναί· ἀλλ' ὅπερ ἐν τῷ Κανόνι αὐτῆς τούτῳ εἰπεῖν αὕτη παρίλιπε, τοῦτο ὁ Ἐξάρχος αὐτῆς, ὅπερ ταῦτόν ἐστιν εἰπεῖν ἡ ἴδια Σύνοδος, ὁ θεῖος, φημί, Κύριλλος, ἐν τῇ πρὸς τὸν Μελιτινῆς Ἐπίσκοπον ἐπιστολῇ τοῦτο διασαφεῖ λέγων· «Ἡ μὲν ἁγία καὶ Οἰκουμένη Σύνοδος, ἡ κατὰ τὴν Ἐφείων πόλιν συνειλεγμένη, προενόησεν ἀναγκαίαν τοῦ μὴ δεῖν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ πίστεως ἐκθεσιν ἕτεραν εἰσκρίνεσθαι παρά γε τὴν οὖσαν, ἣν οἱ τρισμακάριστοι Πατέρες λαλήσαντες ὤρισαντο». Ὅπου θέλει καὶ εἰπεῖν, πῶς ὅχι μόνον δὲν πρέπει καὶ συνθέτη τινὰς ἄλλο ὀρθόδοξον Σύμβολον ἀπὸ τὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ· ἀλλ' οὐδὲ ὅπως εἶναι συγκεχωρημένον καὶ προσφέρη τὸ αὐτὸ ὀρθόδοξον Σύμβολον μετὰ ἄλλοιαν φράσιν, καθὼς καὶ ὁ θεῖος Μάρκος ὁ Ἐφέσου, καὶ ὁ Βησσαρίων Νικαίας ἐν τῇ κατὰ Φλωρεντίαν Συνόδῳ γενναιοτάτα τοῦτο ἀπέδειξαν. Ἀλλὰ τί λέγω μετὰ ἄλλοιαν φράσιν; δὲν εἶναι συγκεχωρημένον καὶ ἀλλάξῃ τινὰς ἀπὸ τὸ ἁγίον Σύμβολον, ὅχι μόνον μίαν λέξιν, ἀλλ' οὐδὲ μίαν μοναχὴν συλλαβὴν. Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, μάρτυς πάλιν αὐτὸς ὁ ἴδιος θεῖος Κύριλλος. Ὅταν δὲ τὸν Κύριλλον εἶπω, αὐτὴν ὄλην τὴν Οἰκουμένην γ'. Σύνοδον λέγω. Ἐκεῖνος γὰρ Ἐξάρχος ἦν αὐτῆς, μᾶλλον δὲ αὕτη ἐστὶν ἡ λαλοῦσα ἐν τῷ στόματι τοῦ Κυρίλλου. Γράφων γὰρ οὗτος ἐν τῷ πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Ἰωάννην, τὰδε φησὶ· «Κατ' οὐδένα τρόπον σαλεύεσθαι παρὰ τῶν ἀνεχόμεθα τὴν ὀρισθεῖσαν πίστιν, ἢ τοῦ τῆς πίστεως Σύμ-

βολον τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων κατὰ καιροὺς συντιθέν. Οὐτε μὴν ἐπιτρέπομεν ἑαυτοῖς ἢ ἑτέροις, ἢ λέξιν ἀμείψαι τῶν ἐγκειμένων ἐκείσε, ἢ μίαν γοῦν παραβῆναι συλλαβὴν». Εἰ δὲ οὐδεμίαν συλλαβὴν καὶ ἀλλάξῃ τινὰς δὲν εἶναι συγκεχωρημένον, πολλῶ μᾶλλον οὐδὲ καὶ προσθήσῃ τι ἐν αὐτῷ ἢ καὶ ἀφαιρέσῃ. Δι' ὅ δὲ μὲν Πάπας Ἀγάθων ἐπὶ τῆς ε'. Συνόδου γράφων πρὸς τοὺς Βασιλεῖς Ρωμαίων ἔλεγεν· «Ἐν καὶ ἐξαίρετον διαπαντὸς ἔχειν εὐχόμενοι τε καὶ πιστεύοντες, ἵνα μηδὲν παρὰ τὰ κανονικῶς ὀρισθέντα μειωθῇ, μηδ' ἐναλλαγῇ ἢ προστεθῇ, ἀλλὰ ταῦτα καὶ ρήμασι, καὶ νοήμασιν ἀπαράτρεπτα φυλαχθῇ». Ἡ δὲ ζ'. Σύνοδος φησὶν, «ἡμεῖς τοὺς θεσμοὺς τῶν Πατέρων φυλάττομεν, ἡμεῖς τοὺς προστιθέντας ἢ ἀφαιρούντας ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀναθεματίζομεν». Καὶ μήπως ἄλλα μὲν εἶπον, ἄλλα δὲ ἔκαμαν μετὰ τὸ ἔργον; ὅχι, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ ἔργον ἐμπράκτως ἐβεβαίωσαν τοὺς οἰκείους λόγους, χωρὶς καὶ προσθήσῃ τι ἢ καὶ ἀφαιρέσῃ εἰς τὸ κοινόν Σύμβολον ὅλαί αὶ ἀπὸ τῆς τρίτης οἰκουμένης Συνόδοι, καὶ μετὰ ὅλον ὅπου ἔλαβον ἀνάγκην καὶ κάμουν τοῦτο. Ἡ μὲν γὰρ τρίτη Σύνοδος, ἀγκαλὰ καὶ εἶχεν ἀνάγκην καὶ προσθήσῃ εἰς αὐτὸ ταύτας τὰς ἀναγκαιοτάτας λέξεις, τὸσον πρὸς τὸν παντελῆ ἀφανισμόν τῆς τοῦ Νεστορίου αἰρέσεως, ὅσον καὶ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος, τὴν καθ' ὑπόστασιν, λέγω, ἔνωσιν, καὶ τὴν Θεοτόκος, μετὰ ὅλον τοῦτο δὲν ἐτόλμησε καὶ ἀλλοιωσῇ τελείως τὸ ἱερὸν Σύμβολον, ἀλλ' ἴδιον ὅρον ποιησαμένη ἐξώθεν, ἐνέθηκεν εἰς αὐτὸν καὶ τὰς λέξεις ταύτας, καὶ ὅσα δι' αὐτάς. Ἡ δὲ δ'. καὶ ἀνάγκην λαβοῦσα καὶ προσθήσῃ εἰς τὸ κοινόν Σύμβολον τὰς δύο φύσεις τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου, διὰ τὴν τῶν μονοφυσιτῶν αἵρεσιν, τοῦτο ὁμοῦ οὐκ ἐποίησεν. Ὅμοίως καὶ ἡ ε'. τὸ αἰώνιον τῆς κολάσεως καὶ ἡ ε'. τὰς δύο ἐνεργείας καὶ ἡ ζ'. τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκύνησιν, ἠναγκάσθησαν καὶ προσθήσῃ εἰς αὐτὸ διὰ τοὺς τάναντία φρονούντας αἰρετικούς· τοῦτο ὁμοῦ ποιῆσαι οὐκ ἐτόλμησαν, ἀλλ' ἀκαινοτόμητον ἐτήρησαν τὸ κοινόν τῆς πίστεως Σύμβολον. Καὶ μ' ὅλον ὅπου αὐταὶ αἱ φωναὶ δὲν ἦσαν προσθήκη τοῦ Συμβόλου κατὰ τὴν πίστιν, ἀλλὰ ἀνάπτυξις τῶν ἐν τῷ Συμβόλῳ συνεπτυγμένων, προσθήκη δὲ μόνον κατὰ τὰς λέξεις. Διὰ τί; πάντως εὐλαβοῦμεν καὶ τὴν σεβασμιότητα τοῦ Συμβόλου τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ τὸν ὅρον τῆς γ'. τὸν ὑπὸ ἀνάθεμα ποιούντα πᾶσαν προσθήκην ἐν τῷ Συμβόλῳ εἴτε κατὰ τὴν πίστιν, εἴτε κατὰ τὰς λέξεις δηλαδὴ. Αὐτὴν τὴν ἴδιαν σεβασμιότητα τοῦ Συμβόλου τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ τοῦτον τὸν ὅρον τῆς γ'. κατὰ μίμησιν τῶν ἱερῶν Συνόδων ἔπρεπε καὶ εὐλαβηθῇ καὶ ἡ τῶν Δυτικῶν Ἐκκλησία, καὶ καὶ μὴ προσθήσῃ εἰς αὐτὸ τὴν παράνομον προσθήκην, τὴν, καὶ ἐκ τοῦ Ἰησοῦ, ἦτις καὶ μόνη ἤρκεσε καὶ σχίσῃ τοὺς Δυτικούς ἀπὸ τοὺς Ἀνατολικούς, καὶ διεγείρῃ μεταξὺ αὐτῶν πόλεμον ἀγριώτατον, καὶ καὶ προσενήσῃ τὰ πολλῶν ἀειφύων ἁγίων καὶ πανόστατα δεῖνα, ὅσα ἱστορίαι καὶ βίβλοι ἀνάγραπτα φέρουσιν. Ἀλλὰ φασὶν οἱ Δυτικοί, ὅτι καθὼς ἡ Δευτέρα δὲν ἤμαρτε προσθήσασα εἰς τὸ Σύμβολον τῆς α'. οὕτως οὐδὲ ἡ τῶν Δυτικῶν ἤμαρτεν Ἐκκλησία τὴν προσθήκην συγχωρήσασα ταύτην. Ἀλλὰ

ὀρισθὲν ἀπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων τοὺς συναχθέντας ἐν τῇ πόλει Νικαέων, διὰ φωτισμοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου τολμήσουσιν, ἢ νὰ συνθέσουν ἄλλο Σύμβολον πίστεως, ἢ νὰ προβάλλουσιν αὐτὸ εἰς τὸ φανερόν, καὶ νὰ προσφέρουν εἰς τοὺς ἐξ Ἑλλήνων, καὶ Ἰουδαίων, καὶ αἰρετικῶν ἐπιστρέφοντας πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, οἱ τοιοῦτοι, εἰ μὲν Ἐπίσκοποι ὦσι καὶ Κληρικοί, νὰ ἦνσι τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ τοῦ κλήρου ἀπόβλητοι, εἰ δὲ λαϊκοί, νὰ ἀναθεματίζωνται. Παρομοίως δὲ καὶ ὅσοι φανερωθῶν πῶς φρονοῦν καθ' ἑαυτοὺς ἢ διδάσκουν τοὺς ἄλλους τὰ μισθὰ καὶ αἰρετικὰ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Νεστορίου δόγματα, τὰ περιεχόμενα εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ μὲν συντεθεῖσαν ἔκθεσιν πίστεως, κημισθεῖσαν δὲ εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην ἀπὸ τὸν πρεσβύτερον Χαρίσιον, καὶ οὗτοι, λέγω, εἰ μὲν Ἐπίσκοποι ὦσι καὶ Κληρικοί, νὰ ἦναι καθηρημένοι, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τοῦ Κλήρου ἀπόβλητοι, εἰ δὲ λαϊκοί, νὰ ἀναθεματίζωνται, ὡς προείπομεν.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ἀποστ. λβ'.
τῆς β'. β'. τῆς
ς'. κ'. τῆς Ἀν-
τιοχ. ιγ'. κβ'.
τῆς Σαρδ. γ'.
ια'. ιβ'.

Πρῶγμα παρὰ τοὺς Ἐκκλησιαστικούς θεσμούς, καὶ τοὺς Κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καινοτομούμενον, καὶ τῆς πάντων ἐλευθερίας ἀπτόμενον προσηγγεῖλεν ὁ θεοφιλέστατος συνεπίσκοπος Ρηγίνος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι τῆς Κυπρίων ἐπαρχίας Ζήνων καὶ Εὐάγριος. Ὅθεν ἐπειδὴ τὰ κοινὰ πάθη μείζονος δεῖται τῆς θεραπείας, ὡς καὶ μείζονα τὴν βλάβην φέροντα, καὶ μάλιστα, εἰ μὴ δι' ἔθος ἀρχαῖον παρηκολούθησεν, ὥστε τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχείων πόλεως τὰς ἐν Κύπρῳ ποιεῖσθαι χειροτονίας, καθ' ἃ διὰ τῶν Λιβέλλων καὶ τῶν οικείων φωνῶν ἐδίδαξαν οἱ εὐσεβέστατοι ἄνδρες, οἱ τὴν πρόσοδον τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ ποιησάμενοι ἔξουσι τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀήσιαστον οἱ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, τῶν κατὰ τὴν Κύπρον προστώτες, κατὰ τοὺς Κανόνας τῶν ὁσίων Πατέρων, καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, δι' ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστέρων Ἐπισκόπων ποιοῦμενοι. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων καὶ τῶν ἀπανταχοῦ ἐκ-

ρητέον, ὅτι ἡ ὁμοίότης αὕτη πάντῃ ἐστὶν ἀνόμοιος· ἡ μὲν γὰρ Δευτέρα Οἰκουμενικὴ τὸ αὐτὸ ἀξίωμα τῆς Οἰκουμενικῆς Πρώτης ἔχουσα προσέθηκε, κατὰ μὲν τὸν καθ' αὐτὸ καὶ κυριώτερον λόγον, διατι δὲν ἦτον ἐμποδισμένον ἀπὸ προλαβοῦσαν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τὸ νὰ προσθέτη τινὰς εἰς τὸ Σύμβολον (καὶ ἀγκαλὰ ἡ πρὸ τῆς Δευτέρας γενομένη ἐν Σαρδικῇ Σύνοδος ἐμπόδισε παρὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν νὰ μὴ ἐκθέσῃ ἄλλην τινὰς, μ' ὅλον τοῦτο αὕτη καὶ διατι ἦτο μερικὴ καὶ τοπικὴ, καὶ διατι τοῦτο εἶπε διὰ τοὺς ἐκθέτοντας πίστιν ἄλλην κατὰ τοῦ ὁμοουσίου Ἀρειανούς, καὶ ὄχι διὰ ὁρθόδοξον Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, δὲν ὤφειλε νὰ γένη διδάσκαλος τῆς Δευτέρας Οἰκουμενικῆς, πρόσωπον ἐπιφερούσης τῆς καθόλου Ἐκκλησίας (αἶε γὰρ ἡ τοπικὴ Σύνοδος καὶ μερικὴ ἔπεται τῇ Οἰκουμενικῇ, οὐ μὴν δὲ καὶ τὸ ἀνάπαλιν) κατὰ δὲ δεύτερον λόγον, καὶ διατι αἱ προσθήκαι ἐκεῖναι ὅπου ἡ β'. ἔκαμεν εἰς τὸ τῆς α'. κατὰ μόνον τὰς λέξεις ἦσαν προσθήκαι, οὐ μὴν δὲ καὶ κατὰ τὴν πίστιν, ἀναπτύξεις δὲ μᾶλλον τῶν συνεκτυγμένων. Καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπὸ τὰς Συνόδους ὅπου ἐδέχθησαν ὡς ἐν τῷ τῆς α'. καὶ β'. Σύμβολον, Σύμβολον μόνον τῆς ἐν Νικαίᾳ ὀνομάζουσαι, οὐ μὴν καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει β'. διὰ τὸ τῆς β'. ἀνεπτυγμένον ἐν τῷ τῆς α'. συνεκτυγμένως ἐμπεριέχεσθαι. Ἡ τε γὰρ Τρίτη ἐν τῷ παρόντι Κανόνι μηδεὶ ἐξείναι ὄρισε συντιθέναί· ἕτεραν πίστιν παρὰ τὴν ὀρισθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων συναχθέντων πόλει. Καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος τὸ αὐτὸ φησὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἀντιοχείας ἐπιστολῇ. Ἄλλὰ καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης, καὶ ὁ Ρώμης Βιγίλιος γράφων πρὸς Εὐτύχιον Κωνσταντινουπόλεως, ἐν λέγουσιν τοῦτο. Καὶ ἐν τῇ ε'. δὲ συνελεύσει τῆς ἐν Φλωρεντίας, οὕτω γέγραπται «τῆς α'. καὶ β'. αὐται αἱ ἐκθέσεις τῆς πίστεως, ἦτοι τὰ Σύμβολα, μᾶλλον δὲ τὸ Σύμβολον.» Ὅτι δὲ ἀνέπτυξαν μᾶλλον ἢ ἐπρόσθεσαν οἱ τῆς β'. Πατέρες εἰς τὸ τῆς Πρώτης, αὐτολεξεί μαρτυροῦσι πολλοί. Ἡ τε γὰρ ε'. Οἰκουμενικὴ ἐν τῇ ἡδίκτῳ γράφει, «οἱ ῥν' Πατέρες συμπνοία τοῦ Παναγίου Πνεύματος τὸ λεχθὲν μέγα καὶ σεβάσιμον ἐφηρημένους Σύμβολον, τὰ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅτι Θεὸς

βεβαιώσαντες, δι' ὧν ἀνέπτυξαν ἐκτυπώτερον». Καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἐν τῇ πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἰπιφάνιον Νεαρῶ φησὶ «διὰ τὸ γραφικαῖς μαρτυραῖς τὸ αὐτὸ μάθημα (τὸ Σύμβολον δηλ. τῶν ἐν Νικαίᾳ) οἱ εἰρημένοι ῥν' ἅγιοι Πατέρες σαφηνίσαντες ἐτράνωσαν». Ἄλλὰ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον «Ἡμεῖς, φησὶ, τῆς κατὰ Νικαίαν πίστεως οὐδὲν προσετιμήσαμεν πρόποτε, ἀλλ' ἐκεῖνης ἐσμὲν τῆς πίστεως, σὺν Θεῷ, καὶ ἐσόμεθα, προσδιαβρυνόντες τὸ ἀλλεπιῶς εἰρημένον ἐκεῖνο περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.» Ἠλὲν ἀγκαλὰ καὶ αἱ προσθήκαι αὗται τῆς β'. ἀναπτύξεις κυρίως αἰσίν, ὡς ἀποδείχθη, μ' ὅλον τοῦτο παρανομώτατα ἤθελε τολμήσει νὰ προσθέσῃ εἰς τὸ Σύμβολον αὕτη καὶ τὰς ἀναπτύξεις αὐτάς, ἀνίσως προλαβοῦσά τις Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἤθελεν ἐμποδίσαι τὴν οἰανοῦν προσθήκην ἐν τῷ Συμβόλῳ μετὰ ἀναθήματος, καθὼς τὴν ἐμπόδιεν ἡ γ'. Οἰκουμενικὴ. Ὅθεν ἐκ τοῦ ἀκολούθου παρανομώτατη καὶ ὑπὸ ἀνάθεμά ἐστιν ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη τῶν Δυτικῶν, ὄχι μόνον διατι εἶναι προσθήκη ἐναντία κατὰ τὴν πίστιν, αἰτιατοαίτιον τὸν Ἰὸν ποιούσα, καὶ δύο ἀρχὰς εἰσάγουσα ἐν τῇ θεότητι, καὶ πλῆθος ἄλλων ἀτόπιων· ἀλλὰ καὶ διατι, ἂν καὶ καθ' ὑπόθεσιν ἀνάπτύξεις ἦτο, ὡς αὐτοὶ θύλουσι, καὶ προσθήκη μόνον κατὰ τὰς λέξεις, μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἔπρεπε κατ' οὐδένα τρόπον νὰ προστεθῇ εἰς τὸ Σύμβολον, διὰ τὴν ἕρως τῶν τῆς γ'. ὅσον καὶ τῶν καθέτης Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅπου προστάζουν νὰ φυλαχθῇ πάντῃ ἀναλλοίωτον τὸ κοινὸν Σύμβολον, καὶ ὅπου πᾶσαν τὴν ἐν αὐτῷ γενησομένην προσθήκην ὑπὸ ἀνάθεμα ποιῶσι. Δι' ὃ καὶ ὁ ἱερός Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας γράφων πρὸς Νικόλαον Διάκονον ἔλεγεν· «Ἦστιν οὖν τὸ μέγιστον ἐκεῖνο σφάλμα, καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Σολομῶντος, ἐν ἔδου πεταύρω ποιῶν συναντᾶν, ἢ ἐν τῷ τῆς πίστεως Συμβόλῳ καινοτομία:» καὶ πάλιν «Καὶ τοῖς Δυτικοῖς τοῖνον, εἴ τι μὲν περὶ τὸ δόγμα διαμαρτάνεται τὴν πατρικὴν πίστιν σαλεύον, οἷον δὴ τὸ ἐν τῷ Συμβόλῳ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος προστεθὲν, ἐνθα ὁ κίνδυνος μέγιστος, τοῦτο μὴ διορθώσεως ἀξισόμενον, ὁ συγχωρῶν ἀσυγχώρητος.» Ἄλλὰ δὴ καὶ ὁ Ἀντιοχείας Πάπρος, κακῶν κα-

κλησιῶν παραφυλαχθήσεται. ὥστε μηδένα τῶν θεωρησεστάτων Ἐπισκόπων ἐπαρχίαν ἑτέραν οὐκ οὔσαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἤγουν τῶν πρὸ αὐτοῦ, χεῖρα καταλαμβάνειν· ἀλλ' εἰ καὶ τις κατέλαβε, καὶ ὑφ' ἑαυτὸν πεποιήται βιασάμενος, ταύτην ἀποδιδόναι, ἵνα μὴ τῶν Πατέρων οἱ Κανόνες παραβαίνωνται μηδὲ ἐν ἱερουργίας προσηματι, ἐξουσίας τύπος κοσμικῆς παρεισδύηται, μηδὲ λάθωμεν τὴν ἐλευθερίαν κατὰ μικρὸν ἀπολέσαντες, ἣν ἡμῖν ἐδωρήσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰουσοῦς Χριστός, ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθερωτής. «Ἐδοξε τοίνυν τῇ ἁγίᾳ καὶ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ πρῶξεσθαι ἐκάστη ἐπαρχία καθαρὰ καὶ ἀβίαστα τὰ αὐτῇ προσόντα δίκαια, ἐξ ἀρχῆς ἄνωθεν κατὰ τὸ πάλαι κρατήσαν ἔθος, ἄδειαν ἔχοντος ἐκάστου Μητροπολίτου τὰ ἴσα τῶν πεπραγμένων πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀσφαλές ἐκλαθεῖν. Εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον τοῖς νῦν ὠρισμένοις προκομίσει, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἐδοξε τῇ ἁγίᾳ πάσῃ καὶ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ.»

Ἄποσ. λδ'. τῆς α'. ς'. ζ'. τῆς β'. κ'. τῆς ς'. λς'. λθ'. τῆς Ἀντιοχ. θ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἡ Κύπρος, κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν διαίκτησιν, ἦτο ὑποκειμένη εἰς τὸν Δοῦλα τῆς Ἀντιοχείας, καὶ ἔστειλε στρατηγὸν εἰς αὐτήν. Ἐντεῦθεν ὁ Ἀντιοχεὶς τὸν ἐξωτερικὸν τοῦτον καὶ πολιτικὸν τύπον καὶ νόμον μιμούμενος, ἠθέλησε νὰ δεῖξη ὑποκειμένην εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὴν αὐτὴν Κύπρον, καὶ κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν διαίκτησιν, χειροτονῶν τοὺς ἐν Κύπρῳ Ἐπισκόπους ὑπερόβικα, καὶ οὐ κατὰ παλαιὸν ἔθος ἀκολουθήσαν. Πρῶγμα ὁποῦ εἶναι ἔξω ἀπὸ τοὺς Ἀποστολικούς Κανόνας, τὸν λδ'. καὶ λς'. Ἀποδεξάμενη λοιπὸν ἡ σύνοδος τὸν τῆς Κωνσταντικῆς, ἣτις πάλαι μὲν Σαλαμίνα ἐλέγετο, τῶρα δὲ Ἀμόχωστος, Ἀρχιεπίσκοπος Ρηγίνου, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ Ἐπισκόπους Ζήνωνα τὸν Κυρήνης καὶ Εὐάγριον Σόλων, τοὺς καὶ διὰ γραμμάτων καὶ διὰ ζώσης φωνῆς ἀναγγείλαντας ταῦτα, θεσπίζει διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι κατὰ τοὺς Κανόνας, καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν (1), οἱ τῆς Κύπρου Μητροπολίται νὰ χειροτονοῦν αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν τοὺς ἐν τῇ

κιστον εἶπε τὴν προσθήκην· διὰ τὴν ὁποῖαν κακῶς μετὰ τοῦ Συμβόλου φαλλομένην ἐν τῇ Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ καὶ μὴ διορθουμένην, ὁ Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος ἐξέβαλε τοῦ μνημοσύνου τὸν Πάπαν Σέργιον τὸν δ'. καὶ ἔκτοτε ἐγένετο τὸ μέγα χάσμα μεταξύ ἡμῶν καὶ τῶν Δυτικῶν· ἀλλὰ τί λέγω τοὺς ἡμετέρους; καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Ἰωάννης ὁ Ρώμης, ὁ καὶ παρὼν διὰ τῶν τοποτηρητῶν αὐτοῦ Πέτρου, Παύλου τε, καὶ Εὐγενίου ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Μακεδόνος Βασιλείας συστάσει Συνόδῳ, ἐν ἔτει ωσθ'. καὶ τὸν ὄρον ἐκείνης δεξιόμενος, λέγοντα· «εἴ τις παρὰ τοῦτο τὸ ἱερὸν Σύμβολον τολμήσῃ ἕτερον ἀναγράψαι, ἢ προσθεῖναι, ἢ ἀφελεῖν, ἢ ὄρον ὀνομάσαι, ἢ προσθήκην, καὶ ὑφαίρεισιν ἐν τῷ παραδεδομένῳ ἡμῖν τοῦτο ποιῆσαι, κατάκριτος, καὶ πάσης χριστιανικῆς ὁμολογίας ἀλλότριος. Τὸ γὰρ ἀφελεῖν, ἢ προσθεῖναι, ἀτελεῖ τὴν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα μέχρι σήμερον ἄνωθεν κατιούσαν ὁμολογίαν ἡμῶν· δείκνυσι.» Καὶ αὐτὸς, λέγων, ὁ Πάπας τὸν ὄρον τοῦτον δεξιόμενος, κατέκρινε τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκην, λέγων· «Πάλιν παραδηλοῦμεν τῇ αἰδισιμότητί σου, ἵνα περὶ τοῦ ἄρθρου τούτου, δι' ὃ συνέβη τὰ σκάνδαλα μέσον τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, ἔχη πληροφορίαν εἰς ἡμᾶς ὡς οὐ μόνον, οὐ λέγομεν τοῦτο, ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεται· ἀλλὰ καὶ τοὺς πρῶτον θαρρήσαντας τῇ ἑαυτῶν ἀπονοίᾳ τοῦτο ποιῆσαι, παραβάτας τῶν θείων λόγων κρίνομεν, καὶ μεταποιητὰς τῆς Θεολογίας τοῦ Δεσπότητος Χριστοῦ καὶ τῶν Πατέρων, οἱ συνοικῶς συναελθόντες, παρέδωκαν τὸ ἅγιον Σύμβολον, καὶ μετὰ τοῦ Ἰούδα αὐτοῦς τάττομεν». Ἀλλὰ γὰρ καὶ πρὸ τοῦ Ἰωάννου τούτου ἡ ἐν Τολήτῳ συγκροτηθεῖσα Γ'. Σύνοδος ἐπὶ Ρικάρδου Βασιλέως, Ἰσπανίας, ἐν ἔτει φθθ'. ἄνευ τῆς προσθήκης ἐπρόσταξε νὰ ἀναγινώσκειται τὸ ἅγιον Σύμβολον εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ Γαλλίαν, ἀπαρλλάκτως καθὼς Ἰουστίνος ὁ Βασιλεὺς πρῶτος διέταξε τοῦτο νὰ ἀναγινώσκειται πρὸ τῆς Κυριακῆς εὐχῆς τοῦ Πάτερ ἡμῶν εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς ἐν ἔτει φμε'. καὶ ὁ Ρώμης δὲ Λέων ὁ γ'. ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ θ'. αἰῶνος, Συνόδῳ ἐν Ἀκυισγράνοις γενομένης, καὶ ἐν αὐτῇ Ἰωάννου Μοναχοῦ Ἱεροσολυμίτου γενναίως κατὰ τῆς ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκης ἡγωνισμένου, ἐρωτηθεὶς ἀπὸ τὸν μέγαν Κάρολον τί περὶ τούτου φρο-

νεὶ, ἔχι μόνον τὴν προσθήκην ἀπεκέρυξεν, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ ἅγιον Σύμβολον, ἄνευ ταύτης, ἐνέγλυψεν εἰς δύο πλάκας ἀργυρᾶς, εἰς τὴν μίαν μὲν ἑλληνικὰ, εἰς τὴν ἄλλην δὲ λατινικὰ, τὰς ὁποίας καὶ ἀπέθετο εἰς τὰ μνημεῖα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ὑπὸ ἀνάθημα ποιήσας ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν τολμήσουν νὰ προσθέσουν, ἢ νὰ ἀφαιρῶσιν ἀπὸ αὐτῶ, κατὰ τὸν Καρδινάλην Βαρώνιον, καὶ Ἰησοῦίτην Πετράβιον. Ἴδε καὶ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ Σύνοδον ἀπὸ τῆς γ'. μέχρι ιζ'. συναλεύσεως, ὅπου τὴν κακίστην ταύτην προσθήκην γενναίως οἱ καθ' ἡμᾶς Ἕλληνες ἀπεσκοράκισαν, οἱ δὲ Λατίνοι μεμενῆκασιν ἄφωνοι. Ταῦτα πάντα εἶπομεν περὶ τοῦ κοινοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως. Τὸ δὲ νὰ ἐκθέσῃ τινὰς τὴν ἑαυτοῦ πίστιν ἐν ἰδίᾳ ὁμολογίᾳ (ὅς δὲ εἶπεν καὶ ἰδίῳ Συμβόλῳ), τοῦτο οὐ κακώλυται, καθ' ὅτι ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τῆς σήμερον οἱ Πατέρες περὶ ὧν ἐπίστευον, ἰδίας ὁμολογίας ἔκαμαν, καὶ μάλιστα οἱ ἐξ αἰρέσεως ἐπιστρέφοντες, καὶ ἐν ὑποψίαις ὄντες. Δι' ὃ καὶ ὁ Θεῖος Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Ἀκάκιον τὸν Μελιτινῆς Ἐπίσκοπον ἐπιστολῇ ὑπεραπολογεῖται διὰ τινὰς Ἐπισκόπους τῆς Φοινίκης, οἵτινες ἐκατηγορήθησαν διατὶ ἐποίησαν ἐκθεσῖν ἰδίῳ Συμβόλῳ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεῖος Μάρκος ὁ Ἐπίσκοπος ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ τοῦτο φαίνεται συγχωρῶν. Τὰ τοιαῦτα ὁμοῦς ἴδια Σύμβολα, καθὼς τινες λέγουσι, πρέπει νὰ ἔχωσι τὰ ἐξ αὐτῶ· Α'. νὰ μὴ ἐκπίπτουσι τῆς κοινῆς ὁμολογίας. Β'. νὰ μὴ ἐνοχλοῦσι τὸ κοινὸν Σύμβολον. Γ'. νὰ μὴ βαπτίζεται τινὰς εἰς αὐτά. Δ'. νὰ μὴ πρόσφέρονται εἰς τοὺς ἐξ αἰρέσεως ἐπιστρέφοντας. Ε'. νὰ μὴ δίδωνται, ὡς κοινὴ πίστις τὰ ἴδια μαθήματα. Καὶ ς'. ἵνα μὴ τις προσθεῖς τι, ἢ ἀφαιρῶσας ἀπὸ τοῦ κοινοῦ Συμβόλου, ἴδιον τοῦτο ποιεῖται. (παρὰ Δοσιθέῳ ἐν τῇ Δωδεκαβίβλῳ, καὶ παρ' ἄλλοις).

(1) Σημειώσαι ὅτι ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ παλαιῶν ἔθος ἐστάθη αὐτοκέφαλος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει ἡ Κύπρος. Ἐπεκυρώθη δὲ τοῦτο τὸ προνόμιον εἰς αὐτήν, τόσον ἀπὸ τὸν βασιλεῖα Ζήνωνα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν Ρινότιμητον Ἰουστινιανόν. Ἐν τοῖς χρόνοις γὰρ τοῦ Ζήνωνος, ὅτε εὐτύχουν· οἱ Μοσοφισταὶ Εὐδουχιανοὶ, ἐπειδὴ ὁ Ἀντιοχεὶς Πέτρος ὁ Κναφεὺς ἐσπούδαζε νὰ ὑποτάτῃ τοὺς Κυπρίους, προφασιολογῶν ὅτι ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν ἔλαβον οἱ Κύπριοι τὴν πίστιν καὶ τὸν χριστιαν-

Κύπρω Ἐπισκόπους, καὶ ἀπὸ ἄλλων νὰ μένουσιν ἀνενόχλητοι καὶ ἀβίαστοι. Κάνοντες δὲ τὸν Κανόνα γενικῶν καὶ καθολικῶν οἱ Πατέρες ταύτης, προσθέτουσιν, ὅτι τοῦτο τὸ ἴδιον νὰ φυλάττεται καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀπανταχοῦ διοικήσεις καὶ ἐπαρχίας, ὥστε ὅπου νὰ μὴ σφετερίζηται καὶ οἰκαιοποιῆται κανέναις Ἐπίσκοπος ἄλλην ἐπαρχίαν ὅπου ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς δὲν ἐστάθη ὑποκειμένη, ἢ εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἢ εἰς τὴν τῶν προκατόχων αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ τινὰς μὲ βίαν οἰκαιοποιηθῆ ταύτην, νὰ τὴν ἐπιστρέφῃ ὀπίσω, ἵνα μὴ παραβαίνωνται οἱ Κανόνες τῶν Πατέρων, καὶ ἵνα μὴ οἱ Ἀρχιερεῖς ὡς κάλυμμα προβάλλοντες τὴν ἱερουργίαν τάχα, ὑποκάτω εἰς αὐτὴν κοσμικῆς ἐξουσίας κενοδοξίαν κρυφίως λαμβάνωσι, καὶ ἐντεῦθεν δουλούμενοι εἰς τὴν ἀδικίαν, χάσουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθεριότης Ἰησοῦς Χριστὸς ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς μὲ τὸ ἴδιον αἷμά του. Λοιπὸν ἐφάνη εὐλογον εἰς τὴν ἁγίαν ταύτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον νὰ μένουσιν καθὰ καὶ ἀβίαστα τὰ δίκαια προνόμια ὅπου ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ παλαιᾶν συνήθειαν ἢ καὶ ἐπαρχία ἔλαβε, καὶ ὁ καθεὶς Μητροπολίτης νὰ ἔχῃ τὴν ἀδειαν νὰ λαμβάνῃ τὸ ἴσον τοῦ παρόντος Κανόνος πρὸς ἀσφάλειαν, καὶ βεβαίωσιν τῶν τῆς Μητροπόλεως αὐτοῦ προνομίων. Ἐὰν δὲ τινὰς ἤθελε δεῖξῃ τύπον, ἢτοι πολιτικὸν νόμον, καὶ βασιλικὸν, ἐναντίον εἰς τὸν παρόντα κανόνα, ἐφάνη εὐλογον εἰς ὅλην ταύτην τὴν ἁγίαν Σύνοδον, ὁ πολιτικὸς αὐτὸς νόμος νὰ μένῃ ἄκυρος καὶ ἀργός. (1) Ἀνάγνωθι καὶ τὰς ἐρμηνείας τοῦ λδ' καὶ λε' Ἀποστολικοῦ.

Τῆς αὐτῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς τρίτης Συνόδου ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἐν Παμφυλίᾳ εὐαγγῆ Σύνοδον ὑπὲρ Εὐσταθίου τοῦ γενομένου αὐτῶν Μητροπολίτου.

«Μετὰ βουλῆς πάντα ποιεῖς» [Παροιμ. κέ. 29 Σειράχ]. τῆς θεοπνεύστου λεγούσης γραφῆς, ἐχρῆν δὴ μάλιστα τοὺς ἱεραῖοι λαχόντας μετὰ πάσης ἀκριβείας τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς πρακτέοις ποιεῖσθαι διάσκεψιν. Διαβιῶν γὰρ οὕτως ἐθέλουσιν, ἐν καλῷ τῆς ἐλπίδος κείσθαι τὰ κατ' αὐτοὺς, καὶ οἷον ἐξ οὐρίας ἐν τοῖς κατ' εὐχὴν ἀποφέρεσθαι, συμβαίνει, καὶ πολὺ τόγε εἰκὸς ὁ λόγος ἔχει. Ἄλλ' οἶδεν ἔσθ' ὅτε, δριμεῖς καὶ ἀφόρητος λύπη κατασκήψασα νοῦ, καταβολῶσαι τε δεινῶς αὐτὸν, καὶ τῆς τῶν δεόντων ἀποκομίσει ὀήρας, ἀναπεῖσαι τε τὸ πεφυκὸς ἀδικεῖν, ὡς τι τῶν ὀνησιφόρων ἰδεῖν. Τοιοῦτόν τι πεπονθότα τεθεάμεθα τὸν εὐλαβέστατον καὶ θεοσεβέστατον Εὐστάθιον. Κεχειροτόνηται μὲν γὰρ, ὡς μεμαρτύρηται, κανονικῶς, τελορηθὲν δὲ, ὡς φησι, τῆς α'. κβ'. ις'. Πέτρ. ἱ. Κυρ. λ. β'. γ'. παρατινῶν, καὶ ἀδοκῆτοις περιστάσεσιν ἐμβεσηκῶς, εἶτα ἐκ πολλῆς ἀγῶν ἀπραγμοσύνης ἀπειρηκῶς τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐπενηνεγμένων αὐτῷ φροντίδων, καὶ διακρούεσθαι τὰς παρὰ τῶν ἐπινομένων αὐτῷ δυσφημίας δυνάμενος, παραιτήσεως, οὐκ ἴσμεν ὅπως, προεκόμισε βιβλίον. Ἔδει γὰρ ὡς ἅπαξ ἐγκεχειρισμένον ἱερατικὴν φροντίδα, ταύτης ἔχεσθαι μετ' εὐρωστίας πνευματικῆς, καὶ οἷον ἀναποδύεσθαι τοῖς πόνοις καὶ ἰδρώτα τὸν ἐμμισθὸν ἐθέλοντι ὑπομεῖναι. Ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ ὀλιγόρως ἔχοντα παρέδειξεν ἑαυτὸν, τοῦτο παθὼν ἐξ ἀπραγμοσύνης μᾶλλον, ἢ ὄκνου καὶ ραθυμίας, κεχειροτόνηκεν ἀναγκαστικῶς ἢ ὑμε-

σμὸν. συνέβη νὰ εὐρεθῆ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἀμοχώστου Ἀνθέμιτον δι' ἀποκαλύψεως τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Βαρνάβα ὑποκάτω εἰς τὰς ὑπογείους ρίζας μιᾶς ξυλοκερατίας, ἔχον εἰς τὸ στήθος του τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον γεγραμμένον ἐλληνιστὶ ἀπὸ τὰς ἰδίας χεῖρας τοῦ αὐτοῦ Βαρνάβα, διὰ δύο αἰτίας· πρῶτον διὰ νὰ κατασχυνοῦν οἱ τοῦ Εὐτυχοῦς ὁπαδοὶ ἀπὸ τὸ Θεῖον αὐτὸ Εὐαγγέλιον, ὡσάν ὅπου αὐτὸ βεβαίως τὴν ἀληθῆ τῶν Χριστοῦ ἀνθρωπότητα, καὶ τὰς δύο φύσεις αὐτοῦ, καὶ β'. διὰ νὰ ἐπιστοιμισθῆ ὁ ἐπηρραστής τῶν Κυπρίων Πέτρος. Εἶπε γὰρ ὁ Θεῖος Βαρνάβας τῷ Ἀνθίμῳ· Ἐὰν οἱ ἐχθροὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ ὁρόνος Ἀντιοχείας εἶναι Ἀποστολικός, εἶπε καὶ ἐσὺ, ὅτι καὶ ἡ Κύπρος ἐστὶν Ἀποστολική, καθ' ὅτι ἔχει Ἀπόστολον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. Λαθὼν δὲ ὁ Ἀνθέμιτος τὸ Εὐαγγέλιον ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν Ζήνωνα, ὃς καὶ ἰδὼν αὐτὸ ἐχάρη μεγάλως, καὶ φυλάξας αὐτὸ, προσέταξε νὰ ἀναγινώσκηται κατ' ἐνιαυτὸν τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ, κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ Ἰωήλ. Καὶ ὅχι μόνον ἐδιώρησε τὸν Ἀκάκιον νὰ θεωρήσῃ τὴν ὑπόθεσιν τῶν Κυπρίων καὶ Ἀντιοχείων (ἐν ἧ ὁ Ἀνθέμιτος τὸν παρόντα τῆς γ'. Συνόδου Κανόνα προβαλὼν, καὶ τὰ ἄλλα τοῦ Ἀποστόλου, κατήσχυνε τοὺς Ἀντιοχείας) ἀλλὰ καὶ Ἀρχιεπισκοπὴν κατέστησε τὴν Ἀμόχωστον, ἐλευθέραν τῶν τοῦ Ἀντιοχείας ἐπηρεϊῶν, κατὰ τὸν μοναχὸν

Κύριλλον καὶ ἀναγινώστην Θεόδωρον καὶ Σουίδαν. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ὁ Ρινότμητος τὴν αὐτὴν Ἀμόχωστον, ἢ Σαλαμίνα εἰς κάλλος ἀνακαινίσας κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, νῆαν Ἰουστινιανὴν ὠνόμασεν. Ὅθεν οἱ λέγοντες αὐτὴν δευτέραν Ἰουστινιανὴν σφάλλουσι· πρώτη γὰρ Ἰουστινιανὴ ὠνομάσθη ἢ Ἀχρίς, δευτέρα δὲ Ἰουστινιανὴ ὠνομάσθη τὰ Οὐλπιανὰ, πόλις τις ἐν Δαρδανίᾳ κειμένη. ἢ τις ἀνακαινίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, δι' ἢ νῆαν Ἰουστινιανὴν πόλιν τὴν Κύπρον καλεῖ καὶ ὁ λδ'. τῆς ε'. Καὶ τὸν παρόντα τῆς γ'. Κανόνα ἐπικυριῶν λέγει, ὅτι νὰ προεδρεύῃ ὁ Κυζικίου, καὶ πάσης τῆς Ἑλλησποντίας ἐπαρχίας, καὶ τοῦτον νὰ χειροτονῇ. Λέγει δὲ ὁ Χρυσόστομος (σελ. πδ'. τοῦ Συνταγματοῦ) ὅτι πρώτη μὲν τῶν αὐτοκεφάλων Ἀρχιεπισκοπῶν ἐστὶν ἡ Καρχηδὼν, δευτέρα δὲ ἡ Κύπρος. Διότι αὐτοκέφαλον ἐτίμησεν αὐτὴν ὁ γ'. οὗτος Κανὼν τῆς γ'. καὶ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δηλ. τρίτη δὲ ἡ Ἀχρίς, ὅτι ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ ἐπὶ τῆς ε'. Συνόδου αὐτοκέφαλος ἐτιμήθη· τετάρτη ἢ κάτω Ἰβηρία, ὡς ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου τιμηθεῖσα· πέμπτη, ἢ ἄνω Ἰβηρία, ὡς ἐπὶ τοῦ Μονομάχου τιμηθεῖσα· ἕκτη ἢ τοῦ Περσίου, ὡς τιμηθεῖσα ἐπὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ βασιλέων.

(1) Ὅρα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βίβλου, ἵνα μάθῃς, ὅτι οἱ ἐναντιούμενοι τοῖς Κανόσι πολιτικοὶ νόμοι εἶναι ἄκυροι.

τέρα θεοσέβεια τὸν εὐλαβέστατον καὶ θεοσεβέστατον ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ συνεπίσκοπον Θεόδωρον φροντιοῦντα τῆς Ἐκκλησίας. Οὐ γὰρ ἦν ἀκόλουθον χηρεῦειν αὐτήν, καὶ ἐπιστάτου δίχα διατελεῖν τοῦ Σωτῆρος τὰ ποιμνία. Ἐπειδὴ δὲ προσῆλθε κλαίων, οὐ περὶ τῆς πόλεως, οὐδὲ τῆς Ἐκκλησίας φιλονεικῶν τῷ μνημονευθέντι θεοσεβεστάτῳ Ἐπισκόπῳ Θεόδῳ, ἐξαιτῶν δὲ τέως τὴν τοῦ Ἐπισκόπου τιμὴν καὶ κλήσιν, συνηγήσαμεν ἅπαντες τῷ Πρεσβύτῃ, καὶ κοινὸν εἶναι λογισάμενοι τὸ αὐτοῦ δάκρυον, ἐσπεύδομεν μαθεῖν, εἰ καθαίρεσιν ἔνομον ὑπομεμένηκεν ὁ μνημονευθεὶς ἢ γοῦν ἐπὶ τισὶ τῶν ἀτόπων ἐλήλεκται παρὰ τινῶν, καταφλυαρησάντων αὐτοῦ τῆς ὑπολήψεως, καὶ δὴ ἐμάθομεν πεπράχθαι μὲν τοιοῦτον οὐδὲν, γενέσθαι δὲ μᾶλλον τῷ μνημονευθέντι ἀντὶ ἐγκλήματος τὴν παραίτησιν. Ὅθεν οὐδὲ τῇ ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ ἐμεμφάμεθα χειροτονησάσῃ δεόντως εἰς τὸν αὐτοῦ τρόπον τὸν μνημονευθέντα εὐλαβέστατον Ἐπίσκοπον Θεόδῳ. Ἐπειδὴ δὲ τῇ ἀπραγμοσύνῃ τοῦ ἀνδρός οὐ σφόδρα φιλονεικεῖν ἀκόλουθον, ἔδει δὲ μᾶλλον ἐλεῆσαι πρεσβύτην, ἔξω καὶ πόλεως τῆς ἐνεγκούσης αὐτὸν, καὶ πατρῶων ἐνδικαιτημάτων ἐν μακροῖς οὕτω γεγονότα χρόνοις, ἐδικαιώσαμεν καὶ ὠρίσαμεν δίχα πάσης ἀντιλογίας ἔχειν αὐτὸν, τό τε τῆς Ἐπισκοπῆς ὄνομα, καὶ τὴν τιμὴν καὶ κοινωνίαν. Οὕτω μέντοι, ὥστε μὴ χειροτονεῖν αὐτὸν μήτε μὴν Ἐκκλησίαν καταλαβόντα ἱερουργεῖν ἐξ ἰδίας αὐθεντίας, ἀλλ' εἰ ἄρα συμπαρακλαμβανόμενον, εἴτουν ἐπιτροπόμενον, εἰ τύχοι, παρὰ ἀδελφοῦ καὶ συνεπίσκοπου, κατὰ διάθεσιν καὶ ἀγάπην τὴν ἐν Χριστῷ. Εἰ δὲ τι βουλευσῆσθε χρηστότερον ἐπ' αὐτῷ, ἢ νῦν, ἢ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, ἀρέσει καὶ τοῦτο τῇ ἀγίᾳ Συνόδῳ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Εὐστάθιος οὗτος, περὶ οὗ λέγει ἡ παρούσα ἐπιστολή, Ἐπίσκοπος ἦτον τῆς Παμφυλίας, ἣτις ἐστὶν ἐπαρχία τῆς Ἀτταλείας. Πεσὼν δὲ εἰς τὰς φροντίδας καὶ ὑποθέσεις τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ ἀποκαμῶν διὰ τὴν μικροψυχίαν, καὶ ἀπειρίαν, ὅπου εἶχε τῶν τῆς Ἐπισκοπῆς πραγμάτων καὶ πειρασμῶν, ἐποίησεν ἐγγράφως παραίτησιν. Ὅθεν εἰς τὸν τρόπον αὐτοῦ ἐχειροτόνησεν ἄλλον ἢ ἐκεῖσε Σύνοδος. Οὗτος λοιπὸν μετὰ ταῦτα ἦλθεν εἰς τὴν ἀγίαν ταύτην, καὶ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον μετὰ δακρύων, ζητῶν, ὄχι τὴν Ἐπισκοπὴν ὅπου παρήτησεν, ἀλλὰ τὸ νὰ ἔχη τὴν τιμὴν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου. Ἡ δὲ σύνοδος συναλγῆσασα, καὶ συμπονέσασα τοῦτον, τοῦτο μὲν διὰ τὸ γῆρας αὐτοῦ καὶ τὰ δάκρυα, καὶ τὴν ἀποξένωσιν τῆς πατρίδος, καὶ τῶν πατριῶν αὐτοῦ οἰκῶν, ἐξαιρέτως δὲ, καὶ μάλιστα, διατὶ, ὄχι διὰ τινὰ κακίαν τοῦ καθαιρεθεὶς παρητήσατο, ὄχι διὰ ἀμέλειάν του καὶ ραθυμίαν (διότι ἂν ταῦτα ἤθελεν ἀκολουθήσει, βεβαίωτατα δὲν ἤθελε τὸν ἐλεῆσει ποτὲ ἡ Σύνοδος, οὐδὲ ψιλὸν τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου ἤθελε δώσει εἰς αὐτὸν), ἀλλὰ διὰ τὴν μικροψυχίαν του καὶ ἀνεπιτηδειότητα εἰς τὰ πράγματα, ὠρίσε νὰ ἔχη καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου, ἦγουν τὸ νὰ λέγεται Ἐπίσκοπος, καὶ τὴν τιμὴν, ἦτοι τὸ νὰ συγκάθηται μὲ τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ τὴν κοινωνίαν, ἦγουν τὸ νὰ συμμετκλαμβάνῃ, καὶ νὰ συλλειτουργῇ, καὶ νὰ συχειροτονῇ μετὰ Ἐπισκόπων, ὄχι ὁμῶς αὐτὸς ἀπὸ λόγου του, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀδειαν καὶ ἐπιτροπὴν τοῦ κατὰ τρόπον Ἐπισκόπου. Λέγει δὲ πρὸς τοῦτοις εἰς τοὺς τῆς Παμφυλίας Ἐπισκόπους ἢ Σύνοδος, πῶς, ὅ,τι ἄλλο στοχασθοῦν καλλίτερον καὶ ἀνώτερον διὰ νὰ δώσουν εἰς τὸν Εὐστάθιον, ἢ τῶρα ἢ μετὰ ταῦτα, θέλει ἀρέσει τοῦτο καὶ εἰς αὐτήν. Τοῦτο δὲ δὲν εἶναι ἄλλο, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ Ἀνόνημος ἐξηγητῆς, πᾶρεξ, τὸ νὰ τὸν καταστήσουν Ἐπίσκοπον εἰς κάμμιναν σχολάζουσαν ἐπαρχίαν (1).

(1) Πολλοὶ ἐκ τῆς Ἐπιστολῆς ταύτης συμπεραίνουσιν, ὅτι δίδεται ἀδεία εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς νὰ παραιτοῦσι μὲν τὰς ἰδίας ἐπαρχίας των, νὰ κρατοῦσι δὲ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς Ἀρχιερωσύνης. Πλανῶνται ὁμῶς οἱ τοιοῦτοι· μᾶλλον γὰρ ὄλον τὸ ἐναντίον ἐξ αὐτῆς συνάγεται, κατὰ τε τὸν Ζωναρᾶν, Βαλαμῶνα καὶ Βλάσταριν. Καὶ α'. μὲν γίνεται φανερόν ἀπὸ τὰ λόγια τῆς, ὅτι δὲν πρέπει παραιτήσεις νὰ γίνωνται. Φησὶ γὰρ, «ἐπεπεν ὁ Εὐστάθιος, ἐπειδὴ καὶ μίαν φορὰν ἐνεχειρίσθη φροντίδα Ἐπισκοπῆς, νὰ τὴν βαστάξῃ μὲ πνευματικὴν γενναιότητα, νὰ ἀντιπαλαίῃ εἰς τοὺς κόπους, καὶ θεληματικῶς νὰ ὑπομένῃ τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐπισκοπῆς ἐμμισθον ἰδρώτα.» Αὐτὸ τοῦτο δηλοῦται καὶ ἀπὸ τὸν ξενισμὸν ὅπου ἡ Σύνοδος ἔλαβεν, ὅταν εἶδε τὴν ἐγγράφον τοῦ Εὐσταθίου παραίτησιν· διατὶ ἂν ἦτο συνῆθεια καὶ ἀδεία νὰ γίνωνται παραιτήσεις, πῶς αὐτὴ ἤθελεν ἀπορήσει διὰ τοῦτο, ὡς ἂν νὰ ἔγινε κἀνένα καινούριον καὶ παράδοξον πρᾶγμα; «δὲν ἠξεύρομεν γὰρ, λέγει, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ προεκόμισε βιβλίον παραιτήσεως.» Βεβαίῳ δὲ τοῦτο καὶ ὁ τῆς Συνόδου ταύτης Ἐξαρχος Κύριλλος (τοῦ ὁποίου, ὅσον ἐκ τῆς φράσεως, φαίνεται νὰ ἦναι σύνθεσις, καὶ ἡ παρούσα ἐπιστολή) λέγων ἐν τῷ γ'. αὐτοῦ Κανόνι· «Δὲν εἶναι ἀρεστόν τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, τὸ νὰ δίδουσι δηλαδὴ ἐγγράφως παραιτήσεις οἱ Ἀρχιερεῖς. Διότι, εἰ μὲν εἶναι ἀξιοῖ ἱερουργεῖν, ἅς μένουσιν εἰς τοῦτο, καὶ ἅς μὴ παραιτοῦσιν. ὄχι καὶ εἶναι ἀνάξιοι, ἅς μὴ εὐγαίνουσι ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴν μὲ παραιτήσιν, ἀλλὰ ὡς κατακεκριμένοι διὰ πράγματα ὅπου ἕκατη-

γορήθησαν μὲ πολλὰς βράς. Αὐτὸ τοῦτο συμπεραίνεται καὶ ἀπὸ τὸν ις'. τῆς α'. καὶ β'. Διότι, ἂν αὐτὸς καθαιρῇ ἐκεῖνον ὅπου ἀφήσει τὴν ἐπαρχίαν του ὑπὲρ τοὺς ἕξ μῆνας μόνον, καὶ προστάξῃ ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ νὰ χειροτονηθῇ Ἐπίσκοπος, πῶς μᾶλλον ἐμποδίζει ἐκεῖνον ὅπου ἤθελε παραιτήσῃ τὴν ἐπαρχίαν του παντελῶς; Εἰ δὲ καὶ ὁ Κανὼν αὐτὸς λέγει νὰ μὴ χειροτονηθῇ ἄλλος εἰς τὸν τρόπον τοῦ ζῶντος Ἐπισκόπου, ἂν αὐτὸς θεληματικῶς δὲν παραιτήσῃ τὴν Ἐπισκοπὴν, ὁμῶς πρέπει νὰ συνυπακούεται, ὅτι διὰ τινὰ κωλυτικὴν καὶ κρυπτὴν ἀφορμὴν παραιτεῖ. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο, παρακατιῶν ὁ αὐτὸς Κανὼν ὡς ἂν νὰ ἐπιδιορθοῖ λέγει γὰρ, ὅτι νὰ χειροτονηθῇ ἄλλος ἀφ' οὗ ἐξεταχθῇ ἡ αἰτία τοῦ ζῶντος, καὶ γένη ἡ αὐτοῦ καθαίρεσις.» Γράφει δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς Δρακόντιον ἐπιστολῇ· «Ὁ Ἐπίσκοπος πρὶν μὲν κατασταθῇ Ἐπίσκοπος, ζῆ διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀφοῦ δὲ κατασταθῇ, δὲν ζῆ πλέον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ διὰ τοὺς χριστιανούς ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποῖους κατεστάθη.» Εἰ δὲ καὶ προτείνουσι τὸν Θεολόγον Γρηγόριον ὅτι παρητήσατο, καθὼς τοῦτό φησι καὶ ὁ Βαλαμῶν, ἅς μάθωσιν ὅτι οὐ παρητήσατο ἐδικὴν του Ἐπισκοπὴν, ἣτις ἦτο τὰ Σάσιμα, ἀλλὰ ξένην, ἦτοι τὴν Ναζιανζῶ, καθὼς αὐτὸς ὁ ἴδιος μᾶς πληροφορεῖ. Γράφων μὲν γὰρ πρὸς τὸν Νέστορα Γρηγόριον, λέγει· «Ὁ Ναζιανζῶ, Σάσιμων δὲ πραιβλήθημεν, εἰ καὶ πρὸς ὀλίγον αἰδοῖ τοῦ Πατρὸς, καὶ τῶν ἱερευσάντων, ὡς ἔξνοι τὴν προστασίαν κατεδεξάμεθα.» Γράφων δὲ πρὸς τὸν Φιλάγγιον, ταῦτά φησιν· «εἰ δὲ εἶναι ἐπικίνδυνον, ὡς γράφεις, νὰ ἀφήσῃ τινὰς τὴν Ἐκκλησίαν του, πῶς Ἐκκλησίαν λέγεις

ει μὲν τὴν ἐδικήν μας λέγεις, τὰ Σάσιμα δηλαδή, καὶ ἐγὼ τοῦτο τὸ ἴδιον λέγω, καὶ ὀρθῶς λέγετε· εἰ δὲ ἀφήκαμεν τὴν ξένην, καὶ μὴ κηρυχθεῖσαν εἰς τὸ ὄνομά μας, δηλαδή τὴν Ναζιανζῶ, ἀνεύθυνοι εἴμεθα. Εἰ δὲ διὰ τοῦτο κρατούμεθα, διατὶ τὴν ἐπιμελήθημεν μερικὸν καιρὸν, καὶ πολλοὶ ἄλλοι θέλουν κρατηθῶν, ὅσοι ξένας ἐπαρχίας ἐπιμελήθησαν πρὸς καιρὸν.» Ὅτι μὲν οὖν α'. δὲν εἶναι ἄδεια νὰ γίνωνται παραιτήσεις, ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον· ὅτι δὲ καὶ β'. οἱ παραιτησάμενοι (καὶ μάλιστα ἐξ ὄνου καὶ ραθυμίας) δὲν πρέπει νὰ παρακρατῶσι τὴν τιμὴν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἐνέργειαν, καὶ τοῦτο δηλοῦται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. «Λέγει γὰρ, ὅτι ὁ Εὐστάθιος προσῆλθεν εἰς τὴν Σύνοδον ζητῶν τὴν τιμὴν καὶ κλῆσιν τοῦ Ἐπισκόπου. Εἰ δὲ ταῦτα ζητεῖ, φανερόν· ὅτι μαζὺ μὲ τὴν παραίτησιν τῆς ἐπαρχίας, καὶ ταῦτα παρήτησε, καὶ ὡς παραιτήσας οὐκ εἶχε· καὶ μὲ δίκαιον τρόπον». Τὸ γὰρ Ἐπίσκοπος ὄνομα δὲν εἶναι ἀπολελυμένον, ἀλλὰ ἀναφορικὸν καὶ σχετικὸν ἐπισκοπῆς γὰρ ἐστὶν Ἐπίσκοπος. Ὁ δὲ παραιτησάμενος τὴν Ἐπισκοπὴν, φανερόν, ὅτι οὐδὲ Ἐπίσκοπος πρέπει νὰ ὀνομάζεται (ἐξω μόνον μὲ τὸ, πρῶτον), κατὰ τὴν Βλάσταριν καὶ Ζωναρᾶν. Εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου δὲν πρέπει νὰ ἔχη, πολλῶ μᾶλλον οὐδὲ τὴν τιμὴν, οὐδὲ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἐπισκόπου. Τὴν τιμὴν γὰρ καὶ ἐνέργειαν τοῦ Ἐπισκόπου, ὡς γέρας καὶ βραβεῖον δίδουσι, τόσον ἂ λς'. τῶν Ἀποστόλων, ὅσον καὶ ὁ ιη'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὅχι εἰς τὸν παραιτοῦντα τὴν ἐπαρχίαν του, ἀλλὰ εἰς ἐκείνον ὅπου ὑπάγει μὲν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, διὰ δὲ τὴν παραίτησιν καὶ ἀτάξιαν τοῦ λαοῦ, δὲν δεχθῆ· ὅθεν τοὺς παραιτήσαντας τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν χωρὶς κῆμμιαν συμφορὰν, καὶ περιερχομένους εἰς ἄλλας, ὅπου εὐχαίνει κέρδος περισσότερον, «τούτους ὁ Συνέσιος μετὰ τοῦ Θεοφίλου θέλουν νὰ μὴ δέχεται τινὰς εἰς τὸ θυσιαστήριον, μήτε εἰς προεδρίαν νὰ καλῆ, ἀλλὰ ἔταν ἐμβαίνουσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ τοὺς παραβλέπη ὡς ἀγελαίους εἰς τὰς τοῦ δήμου καθέδρας. Δι' ὁ καὶ ὁ α'. τοῦ ἁγίου Κυρίλλου λέγει, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Πέτρος, ἢ νὰ ἔχη καὶ τὸ πρᾶγμα τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ ἂν δὲν ᾖναι ἄξιος νὰ προϊσταται τοῦ Θεοῦ θυσιαστηρίου, μηδὲ μὲ τὸ ὄνομα νὰ τιμᾶται τοῦ Ἐπισκόπου.» Ἀλλὰ τί λέγω, ὅτι οἱ παραιτοῦντες πρέπει νὰ μὴ λαμβάνωσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν κλῆσιν τοῦ Ἐπισκόπου; Αὐτοὶ πρέπει ἀκόμη καὶ νὰ ἀφορίζωνται, ἀνίσως δὲν καταδέχωνται τὴν προστασίαν τοῦ ποιμνίου ὅπου ἐνεπιστεύθησαν, κατὰ τοὺς ἀνωτέρω Κανόνας, τὸν λς'. τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὸν ις'. Ἀντιοχείας, ἕως οὗ νὰ ἀναγκασθῶσι νὰ τὴν ἐγχειρισθῶν. Διὰ τοῦτο εἶναι θαυμαστὸν, πῶς ἢ γ'. Σύνοδος αὕτη δὲν ἐπέπληξε τοὺς ἐν Παμφυλίᾳ Ἐπισκόπους, διατὶ δὲν ἐβίασαν τὸν Εὐστάθιον εἰς τὸ νὰ δεχθῆ τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ Ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἄλλον ἀντ' ἐκείνου ἐχειροτόνησαν. Φαίνεται ὅμως ἀπὸ τὰ λόγια τῆς ἐπιστολῆς, ὅτι νὰ ἐφιλονείκησαν ἀρκετὰ εἰς τὴν ἀπραγμοσύνην τοῦ Εὐσταθίου οἱ Παμφυλιῶται Ἐπίσκοποι, νὰ τοῦ ἀντεστάθην, καὶ νὰ τὸν ἐβίασαν. Εἶπε γὰρ, ἐπειδὴ τῇ ἀπραγμοσύνῃ τοῦ ἀνδρὸς οὐ σφόδρα φιλονεικεῖν ἀκόλουθον. Τέλος δὲ, ὅταν εἶδον, ὅτι οὐ πείθεται, καὶ ὅτι εἰς πολὺν καιρὸν ἦτο ἐρημὸν προστάτου τὸ τοῦ Χριστοῦ ποιμνιον (δηλοῦται δὲ ἡ πολυκαιρία αὕτη διὰ τῆς λέξεως τοῦ, διατελω, ὅπου περιέχει ἡ ἐπιστολὴ), ἐχειροτόνησαν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Θεόδωρον. Εἰ δὲ τις λέγει, καὶ διὰ τί ἡ Σύνοδος νὰ δώσῃ ὅλως εἰς τὸν Εὐστάθιον τὴν τιμὴν καὶ κλῆσιν, καὶ ἐνέργειαν τοῦ Ἐπισκόπου; ἀποκρινόμεθα, ὅτι κυρίως μὲν, καὶ κατὰ πρῶτον

λόγον τοῦτο ἐποίησε, διατὶ, ὡς εἶπομεν, ὅχι διὰ κακίαν του, ὅχι διὰ ὀμειδίαν του, ἀλλὰ διὰ μόνην τὴν μικροφυλίαν του ἔκαμε τὴν ἄλογον ταύτην παραίτησιν, διὰ τὴν ὅποιαν ἀφορμὴν, ἂν ὁ Θεόδωρος δὲν ἤθελε προφθάσει νὰ χειροτονηθῆ, βεβαιότατα ἡ Σύνοδος ἤθελε τὸν βιάσει νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπαρχίαν του, ὡς μὴ ἔχοντα κῆννα ἐμπόδιον κανονικόν. Κατὰ δὲ συμβιβηκὸς ἐποίησε τοῦτο ἡ Σύνοδος, συμπονέσασα εἰς τὰ δάκρυα, καὶ τὸ βαθὺ γῆρας του. Καὶ ὁ τοῦ Ἱερομάρτυρος δὲ Πέτρου Κανὸν ι'. δὲν κρίνει εὐλογον νὰ ἔχωσι πλέον τὴν λειτουργίαν ἐκεῖνοι ὅπου ἀφίχθουν μὲν τὸ ποιμνιον τοῦ Κυρίου, ὑπάγουσιν δὲ ἀφ' ἑαυτῶν εἰς τὸ μαρτύριον, καὶ ἀρνηθῶν μὲν πρῶτον, δευτέρον δὲ ἀναπαλαίσουν, καὶ ἠμολογήσουν τὴν πίστιν. Σημειῶσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἰσακουσθῆ τις ἄρχιερεὺς, ἀνίσως ὀβλιωνται νὰ παραιτήσῃ τὴν ἐπαρχίαν του, προφασισθῆ καὶ εἰπῆ ὅτι δὲν εἶναι ἄξιος, ἂν δὲν ἀποδειχθῆ ἀκόμη, ὅτι εἶναι ἀνάξιος τῆς ἀρχιερωσύνης. Ἀλλὰ γὰρ εἶναι τὸ νὰ μὴν ᾖναι ἄξιος, ἀρνητικὸν ὄν, καὶ ἄλλο τὸ νὰ ᾖναι ἀνάξιος, στερητικὸν ὄν. Διότι ἀνάξιος τῆς ἀρχιερωσύνης εἶναι ἐκεῖνος ὅπου διὰ ἐγκλήματα κανονικὰ ὅπου ἔκαμεν, ἐστερήθη τῆς ἀξιοῦτος. Διούτεραι γὰρ κατὰ φιλοσόφους τῶν ἔξωθεν αἱ στερήσεις εἰσὶ δι' ἣ πρέπει νὰ καθαιρεθῆ· δὲν εἶναι δὲ ἄξιος, ὅχι μόνον ὅπως τοιαῦτα ἔχει κανονικὰ ἐγκλήματα, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὅπου δὲν ἔχει ἐγκλήματα τοιαῦτα, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν, κῆν ἐνάρετος καὶ ἄγιος ᾖναι· ὡς πρὸς τὸ μέγεθος ὅμως καὶ τὸ ὕψος τοῦ χαρίσματος τῆς ἀρχιερωσύνης δὲν εἶναι ἄξιος, καθὼς τὸ λέγει καὶ ὁ Μ'γας Βασίλειος, καὶ ὁ Θεὸς Χρυσόστομος ἐν ταῖς λειτουργίαις αὐτῶν, εἰς τὴν εὐχὴν τοῦ χειροδικίου ἔηνου, ὅπου λέγουσαν· «Ὅδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς προσέρχεσθαι, καὶ προσεγγίσειν, ἢ λειτουργεῖν σοι, Βασιλεῦ τῆς δόξης· τὸ γὰρ διακονεῖν σοι μέγα καὶ φοβερὸν, καὶ αὐταῖς ταῖς ἐπουρανίαις δυνάμεσι». Διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν, ὡς λέγει ὁ Βλασαμῶν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ ις'. τῆς α. καὶ β' ἢ τοῦ Μάρτυρος Θεοδοῦλου παραίτησις, καίτοι ἀνιξετάστως δεχθεῖσα ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Λουκᾶν, συνοδικῶς ὅμως μετὰ ταῦτα ἐξετασθεῖσα ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Μιχαὴλ τὸν ἐξ Ἀγγιᾶλου, δὲν ἀπεδέχθη, ἀλλ' ἀπεβλήθη, ἐπειδὴ αὕτη διελάμβανεν, ὅτι παραιτεῖται τὴν Ἐπισκοπὴν, ὅχι ὡς ἀνάξιος, ἀλλ' ὡς μὴ ἄξιος. Διότι, καθὼς μὲν ἀνάξιος, δὲν εἶναι καὶ ἄξιος, ὅχι δὲ καὶ ὅποιος δὲν εἶναι ἄξιος, εἶναι ἐν ταύτῃ καὶ ἀνάξιος. Ὁ γὰρ εἰπὼν τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνάξιου μόνος του αὐτοκατάκριτος γίνεται, ὁ δὲ εἰπὼν, ὅτι δὲν εἶναι ἄξιος, πρέπει μᾶλλον νὰ ἐπαινῆται ὡς ταπεινὸς τῆ φρονήματι. Καὶ διὰ νὰ συμπεράνω τὸ πᾶν τῆς ὑποσημειώσεως ταύτης, κῆμμι ἄλλη αἰτία δὲν εἶναι, ὅτε λέγεται· εὐλόγως εἰς τὸ νὰ παραιτήσῃ ὁ ἄρχιερεὺς τὴν ἐπαρχίαν του, ἔξω μόνον αὕτη, ἀνίσως δηλαδή πέσῃ εἰς ἐγκλήματα ἐμπόδιζοντα τὴν ἀρχιερωσύνην, ἢ κρυπτὰ καὶ ἀνεξέλιγτα, μόνον δὲ πνευματικῶ Πατρὶ ἐξομολογηθέντα· ἢ φανερὰ μὲν ὄντα, διὰ ταῦτα δὲ δὲν καθαιρεθῆ ἀπὸ τὴν Σύνοδον· τότε γὰρ ἐλιγχόμενος ὁ ἄρχιερεὺς ὑπὸ τῆς οἰκείας συνειδήσεως, εὐλόγως δύναται νὰ παραιτήσῃ καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην ἐν ταύτῃ, καὶ οὐδεὶς δύναται κωλύσει αὐτὸν ὁ τοιοῦτος δὲ καὶ μοναχὸς γενέσθαι οὐ κωλύεται. Καὶ ὅρα τὸν β'. τῆς ἐν ἁγίᾳ Σοφίᾳ, καὶ μάλιστα τὸν γ'. τοῦ Κυρίλλου, καὶ τὴν εἰς τοῦτον ὑποσημειωμένην μαρτυρίαν τοῦ Χρυσόστομου, καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ κς'. κανόνος τῆς ς'. καὶ τὴν εἰς τοῦτου ὑποσημείωσιν, καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ θ'. τῆς α'. Ὅρα καὶ τὸν τύπον τῆς κανονικῆς παραίτησεως ἐν τῷ τέλει τῆς ἱεβλου.